

ABSTRAKTY

OBSAH

BLOK A

Mgr. Lenka Goroľová / Prešov
Mgr. Ondřej Koželuh / Praha
Mgr. et Mgr. Petra Papierníková / Bratislava
PaedDr. Magdaléna Kremnická / Banská Bystrica

BLOK B

Mgr. Lenka Nadányi / Bratislava
Mgr. Justýna Dočkalová / Olomouc
Mgr. Magdaléna Svozilová, Mgr. Jiřina Filipi, Mgr. Anežka Lakota, Mgr. Markéta Kabeláčová Bařinová / Olomouc
Mgr. Svetlana Kořková / Prešov

BLOK C

Mgr. Beáta Sakalová / Prešov
Mgr. Katarína Štetinová, DiS. art. / Prešov
Mgr. art. et Mgr. Jarmila Jurášová Šteigerová / Bratislava

BLOK D

Mgr. Richard Šturmankin / Prešov
Mgr. Katarína Kelemenová / Bratislava
Mgr. Karolína Kudlová / Nitra
Mgr. Zuzana Vagaská / Prešov

BLOK E

Vahid Norouzi Larsari / Praha
Mgr. Veronika Šotterová / Bratislava
Mgr. Nikoleta Liptáková / Prešov
Mgr. Veronika Čigarská / Prešov
Mgr. Lenka Jaruřinská / Prešov

BLOK F

Mgr. Mária Olejárová / Prešov
Mgr. Nikoleta Szászová / Bratislava
Mgr. Anna Sleziaková / Nitra

INKLUZÍVNÉ VZDELÁVANIE V MATERSKÝCH ŠKOLÁCH Inclusive education at pre-primary schools

Lenka GOROLOVÁ

Predmet príspevku: Školský zákon (245/2008 Z. z. § 3) hovorí o tom, že vzdelanie pre deti v štátnej škole je bezplatné. Z toho vyplýva, že vzdelávanie je prístupné každému dieťaťu. Ale je každému dieťaťu v súčasnosti poskytnuté kvalitné vzdelávanie? V poslednom období stúpa počet žiakov so špecifickými potrebami. Od 1. januára 2022 je do školského zákona (245/2008 Z. z. § 3) vložený nový princíp výchovy a vzdelávania, ktorým sa stáva inkluzívne vzdelávanie. Následne hovorí, že inkluzívne vzdelávanie je spoločná výchova a vzdelávanie detí, žiakov, poslucháčov alebo účastníkov výchovy a vzdelávania, uskutočňovaná na základe rovnosti príležitostí a rešpektovania ich výchovno-vzdelávacích potrieb a individuálnych osobitostí a podporujúca ich aktívne zapojenie do výchovno-vzdelávacích činností školy alebo školského zariadenia (245/2008 Z. z. § 2). Pojem inkluzívne vzdelávanie definuje i mnoho pedagógov v zahraničí aj na Slovensku. M. Zelina (2012) chápe inkluzívne vzdelávanie širšie ako naplnenie základného práva na prístup všetkých žiakov ku vzdelávaniu, čo najvyššej kvality, ide o prispôbenie školského prostredia- pedagogického, materiálneho, sociálneho, či psychického znevýhodnenému jednotlivcovi (Klein, Šilonová 2017). Realizácia inkluzívneho vzdelávania má mnoho podôb. Jedným z nich sú projekty, ktoré poskytujú školám možnosť rozšíriť pedagogický tím o odborných zamestnancov. Tým sa vytvára priestor pre individuálny prístup k žiakom, či pomoc pri eliminácii problémov, ktoré bránia žiakom úspešne zvládnuť predprimárne vzdelávanie. Dôležitým faktorom pri vzdelávaní žiakov je prostredie. Ak školské prostredie nie je pripravené reagovať na potreby žiaka, tak žiak naráža na bariéry, ktoré mu bránia úspešne sa vzdelávať. No žiak nemá byť odmietnutý na základe povahy alebo vážnosti svojho problému. Žiaci so ŠVVP majú byť vzdelávaní v prispôbenom prostredí bežných škôl, primerane ich veku a stupňu vzdelávania (Klein, Šilonová 2014). Thomas a Vaughan (2014) za inklúziu považujú proces, ktorým škola reaguje na všetkých žiakov ako na individuality, pričom je poskytnutá podpora pedagogického asistenta. Medzi dôležité teoretické východiská v rámci tejto problematiky patrí Index inklúzie (Booth, Ainscow 2002), ktorý ponúka riešenia, ako riešiť prekážky v školách.

Účel príspevku: Cieľom príspevku je analýza bariér v procese tvorby inkluzívneho vzdelávania, kde dôležitú rolu zohráva prostredie, pretože je určujúce pri prekonávaní bariér, na ktoré narážajú žiaci vo výchovno- vzdelávacom procese.

Použité metódy: Príspevok má teoretický charakter, preto medzi hlavné metódy, ktoré som použila v tomto príspevku patrí obsahová analýza a komparácia odbornej literatúry z pedagogiky zo Slovenska i zahraničia. Hlavnou výskumnou témou plánovaného výskumu je Pedagogické aspekty kreovania inkluzívneho prostredia materských a základných škôl. Pôjde o kvalitatívny výskum, kde medzi hlavné metódy zberu dát bude patriť priame pozorovanie

a rozhovory (interview- pološtrukturované). Hlavným cieľom práce je navrhnúť možnosti pedagógom, ako kreovať inkluzívne prostredie.

Zhrnutie výsledkov: Teoretická analýza danej problematiky poukazuje na to, že inkluzívne vzdelávanie je téma, ktorou sa zaoberá v celosvetovom meradle. Bariéry v edukačnom procese rieši každá krajina na svete. Zároveň odborná literatúra poukazuje na to, že inkluzívne vzdelávanie je predovšetkým o zmene myslenia, ktorú nie všetci pedagógovia chcú prijať.

Stručný záver: Inkluzívne vzdelávanie je téma, ktorá vyvolávala v pedagógoch buď nadšenie, alebo naopak pohoršenie. No treba si uvedomiť, že pedagógovia neodovzdávajú žiakom len vedomosti. Zohrávajú nenahradiiteľnú rolu aj pri kreovaní sociálnej klímy v školách, či v budovaní sociálnych kompetencií. V neposlednom rade pedagógovia sú kľúčoví pri dosahovaní lepších výsledkov žiakov.

Kľúčové slová: inkluzívne vzdelávanie; inkluzívne prostredie; bariéry.

Key words: inclusive education; inclusive environment; barriers.

Literatúra

BOOTH, T. a M. AINSCOW, 2002. *Index for Inclusion: Developing Learning and Participation in Schools*. Bristol: Centre for Studies on Inclusive Education.

KLEIN, V. a V. ŠILONOVÁ, 2014. *Pedagogický model inkluzívneho vzdelávania v základných školách PRINED -PROjekt INkluzívnej Edukácie*. Prešov: MPC v Prešove.

KLEIN, V. a V. ŠILONOVÁ, 2014: Postavenie odborných zamestnancov v inkluzívnej škole. Position of skilled employees in the inclusive education. *Edukácia*, 2 (1), s. 181 – 290.

THOMAS, G. a M. VAUGHAN, 2004. *Inclusive education –readings and reflections*. New York: UK Bell and Bain.

Zákon č. 245/2008 Z. z. 2008. *Zákon o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov.* [online]. [cit. 2022-10-30]. Dostupné na: <https://www.epi.sk/zz/2008-245#p3>

ZELINA, M., 2012: Inklúzia - Nová paradigma špeciálnej pedagogiky? *Špeciálny pedagóg*, 1 (1), s. 9 – 12.

Kontakt

Mgr. Lenka Gorolová
Prešovská univerzita v Prešove
Pedagogická fakulta
Ul. 17. novembra 15, 080 01 Prešov
Slovenská republika
lenka.gorolova@unipo.sk

HOMOGENNÍ A HETEROGENNÍ TŘÍDY MŠ V ČR Homogeneous and heterogeneous preschool classes in Czech Republic

Ondřej KOŽELUH

Predmet príspevku: Tématu věkového uspořádání tříd v mateřských školách (dále jen MŠ) není v současném pedagogickém výzkumu věnována širší pozornost, ačkoli se složení třídy podílí na průběhu a výsledcích předškolního vzdělávání. Příspěvek proto přináší přehled výzkumných studií zaměřených na aspekt uspořádání tříd MŠ podle věku dětí, které byly realizovány v období od roku 1974 do současnosti. Východiskem šetření se staly tři přehledové studie (Veenman, 1995; Ronskley-Pavia, Barton a Pendergast, 2019 a Syslová, Nováková a Najvarová, 2021).

Účel príspevku: Cílem přehledové studie je podat souhrnný přehled empirických výzkumů týkajících se pozitiv/negativ věkové homogenity nebo heterogenity v MŠ. Na základě analýzy dostupných dat jednotlivých studií (viz níže) bylo cílem určit, které uspořádání je pro vzdělávání a výchovu dětí předškolního věku efektivnější v oblasti kognitivního a nonkognitivního rozvoje. Posledním dílčím cílem bylo zjistit, jaké názory na tuto problematiku zastává laická (rodiče předškolních dětí) i odborná (učitelé MŠ) veřejnost.

Použité metódy: Výzkumnou metodou se stala „systematic quantitative literature review“ (Pickering & Byrne, 2014), jejímž cílem je získat komplexní přehled o zkoumané problematice – v tomto případě o empirických výzkumech homogenních a heterogenních tříd MŠ. Pro vyhledávání (realizováno červen až prosinec 2021) byly využity tři databáze – Google Scholar, Scopus a Web of Science. Tímto postupem bylo nalezeno 72 studií. Dále byly analyzovány seznamy referencí v nalezených studiích. Tento systém odhalil dalších 25 prací. Zároveň byly prohledány archivy čtyř nejprestižnějších světových odborných časopisů zabývajících se tématy preprimárního vzdělávání za posledních 10 let (tedy 2011-2021) – Early Childhood Research Quarterly, Early Education and Development, European Early Childhood Education Research Journal a Journal of Early Childhood Literacy. Tímto postupem se nepodařilo nalézt žádné další studie. Dohromady bylo analyzováno celkem 97 studií, u kterých byly prostudovány abstrakty. Po prostudování abstraktů byly vyřazeny některé práce z důvodu odlišnosti tématu výzkumu dané studie (n=3); příliš širokého rozptylu věkového rámce sledovaných subjektů (n=3) a absence empirického výzkumu (n=54). Na základě těchto parametrů bylo vyloučeno 60 studií z 97 a 37 bylo zařazeno do systematic review. Nebyl stanoven časový rámec publikování studií jako u jiných autorů (např. Ronskley-Pavia, Barton a Pendergast, 2019), a to především z důvodu, že se tomuto tématu věnují výzkumníci pouze okrajově.

Zhrnutie výsledkov: Analyzované studie byly rozděleny do třech souborů (kognitivní efekty; nonkognitivní efekty; názory učitelů a rodičů). Z komplexní analýzy systematic review vyplývá několik závěrů. Téma efektů homogenity a heterogenity na rozvoj dětí v předškolních zařízeních není výzkumníky zkoumáno tolik jako jiné oblasti preprimárního vzdělávání. Empirických studií prozatím není dostatek na zobecnění zjištění a výsledky některých šetření

si vzájemně odporují. Z hlediska kognitivního rozvoje však panuje určitá mírná shoda, že homogenní třídy jsou z tohoto hlediska mírně vhodnějším prostředím. Výraznější shoda se objevuje u rozvoje nonkognitivních dovedností dětí, které více podporují heterogenní třídy. Učitelé v preprimárních zařízeních a rodiče však spíše preferují homogenní třídy, a to zejména proto, že osobně jsou pro ně důležitější akademické (kognitivní) dovednosti dětí. Tento fakt je ale v rozporu se zjištěními studií, které nenachází významně pozitivní vlivy homogenních tříd na kognitivní rozvoj.

Stručný závěr: Výsledky přehledové studie jsou velmi nekonzistentní a nedá se určit, které uspořádání je pro celkový rozvoj dětí vhodnější. Jednoznačným doporučením je tuto oblast hlouběji a širěji zkoumat za účelem vytvoření dostatku empirických důkazů k vytvoření jasných stanovisek.

Klíčové slová: homogenní; heterogenní; předškolní vzdělávání; věkové složení třídy.

Key words: homogeneous; heterogeneous; preschool education; class age composition.

Literatura

PICKERING, C. a J. BYRNE, 2014: The benefits of publishing systematic quantitative literature reviews for PhD candidates and other early-career researchers. *Higher Education Research & Development*, 33 (3), pp. 534 – 548.

RONSKLEY-PAVIA, M., BARTON, G. M. a D. PENDERGAST, 2019: Multiage Education: An Exploration of Advantages and Disadvantages through a Systematic Review of the Literature. *Australian Journal of Teacher Education*, 44 (5), pp. 24 – 41.

SYSLOVÁ, Z., NOVÁKOVÁ, E. a V. NAJVAROVÁ, 2021: Vliv věkového uspořádání tříd na edukaci v mateřských školách. *Studia paedagogica*, 26 (3), s. 109 – 130.

VEENMAN, S., 1995: Cognitive and noncognitive effects of multigrade and multi-age classes: A best-evidence synthesis. *Review of educational research*, 65 (4), pp. 319 – 381.

Kontakt

Mgr. Ondřej Koželuh
Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta – Ústav výzkumu a rozvoje vzdělávání
Myslíkova 7
Česká republika
kozeluho@kpg.zcu.cz

RODIČ, DIEŤA A DOMÁCA PRÍPRAVA Parent, child and homework preparation

Petra PAPIERNÍKOVÁ

Predmet príspevku: Domáca príprava má svoje ustálené miesto v odborných diskusiách už mnoho rokov (Hoover-Dempsey, Bassler a Burow, 1995; Nicholls, McKenzie a Shufro, 1994). Napriek tomu ide stále o veľmi aktuálnu tému, nakoľko sa názory na danú problematiku rôznia a ponúkajú tak oblasť vhodnú na výskum (Cooper a Valentine, 2001; Epstein a Van Voorhis, 2001). V našej práci sa zameriavame na domácu prípravu detí, ktoré navštevujú 1. stupeň základných škôl. Na dieťa, ktoré je vo veku od 6–7 rokov do 11–12 rokov, sú kladené rôzne nároky a požiadavky, na ktoré sa učí odpovedať volenou stratégiou podporovanou aj rodičmi, opatrovníkmi. Kvalita zapojenia rodiča do domácej prípravy je individuálna aj vzhľadom na charakteristiky aktérstva prípravy na vyučovanie, ktoré sme si vymedzili: vek, pohlavie, stav, rodinný vzťah k dieťaťu, vzdelanie, zamestnanie. Pre účely tejto práce sa opierame o definíciu Jursovej (2011), ktorá rozvetvila domácu prípravu na niekoľko línií: domáca úloha, príprava a kontrola pomôcok, samoštúdium, ku ktorej sme si dovolili pridať aj rozvíjanie zručností. Predmetne sa sledujú súvislosti so zapojením jedného rodiča (rodiny) do domácej prípravy dieťaťa na vyučovanie.

Účel príspevku: Cieľom práce je poukázať na problematiku domácej prípravy a skrz domácu prípravu preniknúť do prostredia, v ktorom sa uskutočňuje pokračovanie školského vyučovania. Týmto prostredím je rodina dieťaťa-žiaka na prvom stupni základnej školy. Domáca príprava zabezpečuje poznávaciu, formatívnu, rozvíjajúcu a tvorivú funkciu vyučovacieho procesu (Kožuchová, 2000). Cieľom práce je odhaliť a popísať ako sa angažovanie rodičov prejavuje, čo sa reálne odohráva pri domácej príprave dieťaťa na vyučovanie.

Použité metódy: Naš kvalitatívny výskum má za cieľ sprostredkovať pohľad na rodičov v ich špecifickej úlohe iniciátora a podporovateľa dieťaťa v procese domácej prípravy na vyučovanie a pozorovaním jeho priameho strategického správania v domácej príprave. Zaujímame sa, aké atribúty u rodičov môžeme nájsť. Zvolená stratégia výskumu v rodinnom prostredí je súborom pohľadov na špecifický jav v slovenskom prostredí v súvislosti s domácou prípravou. Domáca príprava je neoddeliteľnou súčasťou výchovno-vzdelávacieho procesu a ide o prienik doposiaľ získaných vedomostí, myslenia a osobného rozvoja v kontexte domáceho prostredia. Výskumný súbor v našom kvalitatívnom výskume tvorí 8 rodičov, ktorí sú ochotní s nami spolupracovať. Ak má rodič viac detí, zameráme sa na dieťa 1. stupňa základnej školy. Do výberu sme zapojili rodičov na rôznej úrovni vzdelania a tých, ktorých deti navštevujú všetky ročníky prvého stupňa základnej školy. Použili sme nasledovné výskumné metódy: pološtruktúrované interview, denník rodiča, participačné pozorovanie. Pološtruktúrované interview, na získanie relevantných dát, sa realizovalo v mesiaci apríl, máj a jún 2022. Denník rodiča bol distribuovaný elektronicky alebo v papierovej forme. Participačné pozorovanie, ktoré poskytuje presné zachytenie a transkript interakcií (Gavora, 2007) sa realizovalo v mesiacoch máj a jún 2022 v nadväznosti na pandemické opatrenia COVID-19. Tretia etapa výskumu prebieha počas mesiacov september,

október 2022 a v súlade s pravidlami kvalitatívneho výskumu: transkripcia, kódovanie a kategorizovanie (McKenna & Millen, 2013).

Zhrnutie výsledkov: Naše doposiaľ interpretované výskumné zistenia poukazujú na značnú mieru aktérstva rodiča v domácej príprave dieťaťa na vzdelávanie. Rodič je prítomný a reaguje na potreby dieťaťa vzhľadom na jeho rolu a pozíciu, ktorú vo výchove preferuje. Vytvára podporné prostredie dieťaťa pre učenie sa, ktoré je kľúčovým v jeho vlastnom procese učenia. Zároveň rodič aktívne vytvára emocionálne a fyzické podporné prostredie, čím prispieva k sebaregulácii učenia sa dieťaťa, ktoré je nevyhnutné v jeho ďalšom sebzdokonaľovaní a rozvoji. V našich čiastočných interpretáciách je značná preferencia písania domácich úloh v školských kluboch detí zo strany rodičov, čo je vnímané rodičmi ako podpora samostatnosti a potrebnej zmeny negatívneho na pozitívny postoj detí na domácu úlohu a upevnenie tak pozitívneho vzťahu dieťa – škola.

Stručný záver: Zámerom výskumu je porozumieť špecifickej situácii v rodinnom prostredí, a tak porozumieť prostrediu a interakciám, ktoré sa v ňom odohrávajú (Hendl, 2008). Vzhľadom na spôsob zberu dát možno predpokladať, že do výskumu sa zapojili rodičia s vysokým záujmom o výchovu a vzdelávanie svojich detí a zlepšovanie podmienok týchto procesov. Naša výskumná vzorka neobsahuje dostatočné množstvo reprezentatívnosti vzhľadom na predpokladané vysoké zastúpenie žien a nesúlad v ročníku, ktoré dieťa na primárnom stupni základnej školy navštevuje ako sa nám ukázalo počas pilotného overenia denníkových hárokov. Domáca príprava môže častokrát podporiť aj vzťah dieťa – rodič a osobnostný rozvoj dieťaťa a môže obsahovať determinanty, vďaka ktorým má dieťa správne podmienky na rozvoj a sebarealizáciu.

Kľúčové slová: domáca príprava; domáca úloha; žiak; učiteľ; rodič.

Key words: home preparation; homework; pupil; parent; teacher.

Literatúra

- COOPER, H. a J. C. VALENTINE, 2001. Using research to answer practical questions about homework. *Educational Psychologist*. 36 (3), pp. 143 – 153.
- EPSTEIN, J. L. a F. L. VAN VOORHIS, 2001. More than minutes: Teachers' roles in designing homework. *Educational Psychologist*. 36 (3), pp. 181 – 193.
- GAVORA, P., 2007. *Sprievodca metodológiou kvalitatívneho výskumu*. Bratislava: Vydavateľstvo UK.
- HENDL, J., 2008. *Kvalitatívni výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál.
- HOOVER-DEMPSEY, K. V., BASSLER, O. C. a R. BUROW, 1995. Parents' reported involvement in students' homework: Strategies and practices. *The Elementary School Journal*, 95 (5), pp. 435–450.
- JURSOVÁ, J., 2011. Domáci studijní činnost z pohledu žáků 2. stupně ZŠ. *Duha*. [online]. 24 (1). Dostupné na: <<https://duha.mzk.cz/clanky/domaci-studijni-cinnost-z-pohledu-zaku-2-stupne-zs-sk>>

MCKENNA, M. K. a J. MILLEN, 2013. Look! Listen! Learn! Parent narratives and grounded theory models of parent voice, presence, and engagement in K–12 education. *The School Community Journal*. 23 (1), pp. 9 – 48.

NICHOLLS, J. G., MCKENZIE, M. a J. SHUFRO, 1994. Schoolwork, homework, life's work: The experience of students with and without learning disabilities. *Journal of Learning Disabilities*. 27 (9), pp. 562 – 569.

Kontakt

Mgr. et Mgr. Petra Papierníková
Univerzita Komenského v Bratislave
Pedagogická fakulta
Slovenská republika
papiernikpetra@gmail.com

VYSOKOŠKOLSKÝ UČITEĽ Z POHĽADU VYBRANÝCH ŠTUDENTOV
PEDAGOGICKEJ FAKULTY UNIVERZITY MATEJA BELA V BANSKEJ
BYSTRICI

University teacher from the point of view of selected students of the Faculty of
Education of the University of Matej Bel in Banská Bystrica

Magdaléna KREMnická

Predmet príspevku: Na vysokoškolského učiteľa (ďalej len VŠU) je dlhodobo vyvíjaný tlak jednak z Európskej asociácie na zabezpečovanie kvality v oblasti vysokoškolského vzdelávania (ENQA) a, nadväzujúc na ňou zostavené štandardy a usmernenia, aj zo strany Slovenskej akreditačnej agentúry pre vysoké školstvo. V neposlednom rade je tu tiež študentstvo, ktoré rovnako zvyšuje svoje nároky a pritvrdzuje na kritériách pre hodnotenie VŠU. Slovenská akreditačná agentúra pre vysoké školstvo (2015) vo svojich štandardoch pre zvýšenie kvality vysokoškolského vzdelávania uvádza ako jednu z možností pre pozdvihnutie tohto vzdelávania koncipovať výučbu, ktorej stredobodom bude študent. Hvorecký (2019) z Iniciatívy za živé univerzity to však vidí inak: „Roky som zápasil s akreditačnou komisiou o to, aby sa posudzovanie kvality vysokých škôl nezužovalo na ich publikačnú činnosť. Vysvetľoval som, že podstatný je vzťah učiteľov k študentom a etika všetkých činností, keďže sa s nimi študenti stretávajú oveľa častejšie ako s ich publikáciami. Lenže práve toto sa v kritériách akreditácie nikdy neobjavilo.“. Zaujímá nás preto, ako danú problematiku vnímajú samotní vysokoškolskí študenti (ďalej len VŠŠ). Prieskum, ktorý sme realizovali s doc. Rovňanovou v roku 2021, na vzorke 60 študentov Pedagogickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici (ďalej len PF UMB v BB) tvorí len malú časť našej dizertačnej práce, ktorej zámerom je zistiť, ktoré kompetencie VŠU sú pre VŠŠ primárne. Pri vymedzovaní atribútov (žiaducich a nežiaducich charakteristík) VŠU sme vychádzali z Rogersovej teórie „PCA“ (Person-Centred Approach) – prístup zameraný na človeka, ktorého aplikáciu „PCE“ (Person-Centred Education) – vyučovanie zamerané na študenta rozpracovala Sollárová (2005).

Účel príspevku: Cieľom príspevku je priblížiť čitateľovi výsledky prieskumu zameraného na identifikovanie atribútov študentmi žiadaného a študentmi nežiadaného VŠU.

Použité metódy: Zvolili sme kvantitatívny prieskum exploračného dizajnu s deskriptívnymi ukazovateľmi daných premenných. Hlavnou, a zatiaľ jedinou, výskumnou metódou bol krátky elektronický dotazník spracovaný a upravený podľa Blaškovej (2014) zo Žilinskej univerzity v Žiline (s jej súhlasom) zameraný na zisťovanie názorov, predstáv VŠŠ z PF UMB v BB na charakteristiky dobrého (kvalitného) VŠU, ktorý sa svojím obsahom (zvolenými atribútmi) najviac približoval Rogersovmu na človeka (klienta) zameranému prístupu. VŠŠ sa na 7-stupňovej škále vyjadrovali k atribútom dobrého VŠU a k atribútom nevhodného VŠU, resp. k tomu, ako by podľa nich mal vyzeráť dobrý VŠU, a ako podľa nich vyzerá nevhodný VŠU. Výskumný súbor tvorilo 60 VŠŠ z PF UMB v BB s najvyšším zastúpením od 20 do 23 rokov veku, bakalárskeho (65%) a magisterského štúdia (32%), v dennej forme (90%). Najvyššie zastúpenie z hľadiska študijného odboru mali VŠŠ učiteľstva a pedagogických vied (68,3%).

Zhrnutie výsledkov: Výsledky sme analyzovali pomocou deskriptívnej štatistiky. Za atribúty dobrého VŠU považovali VŠŠ v uvedenom poradí, podľa stupňa dôležitosti, tieto: 1. spravodlivosť a objektivnosť hodnotenia (n=54), 2. ľudskosť (n=46), 3. komunikatívnosť a zrozumiteľnosť (n=45), 4. odbornosť, ústretovosť, ochota pomôcť, priateľskosť (n=44), 5. rešpekt a tolerancia (n=41), 6. slušnosť, čestnosť, takt a zdvorilosť (n=40). Za atribúty nevhodného VŠU v uvedenom poradí, podľa stupňa dôležitosti, tieto: 1. zlomyseľnosť, nepriateľstvo, zosmiešňovanie (n=49), 2. vulgárnosť, neslušnosť, sexizmus (n=47), 3. protekcionizmus (n=43), 4. nespravodlivosť a neobjektívnosť v hodnotení (n=40), 5. arogancia a povýšenectvo, neochota pomôcť, nezáujem o študentov (n=38), 6. neprístupnosť k názorom iných (n=35).

Stručný záver: Skúmaním názorov študentov sme zistili, že títo považujú za dôležité, aby VŠU disponoval nielen odbornou spôsobilosťou, ale tiež kladnou osobnostnou charakteristikou, ktorá má byť prirodzenou súčasťou jeho povolania. Limitom nášho prieskumu je malá výskumná vzorka (N=60) úzko odborovo zameraná (edukačné vedy).

Kľúčové slová: vysokoškolský učiteľ; atribúty vhodného vysokoškolského učiteľa; atribúty nevhodného vysokoškolského učiteľa.

Key words: university teacher; attributes of a suitable university teacher; attributes of an unsuitable university teacher.

Literatúra

- BLAŠKOVÁ, M., BLAŠKO R. a A. KUCHARČÍKOVÁ, 2014. *Competences and Competence Model of University teachers*. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/272380013_Competences_and_Competence_Model_of_University_Teachers.
- HVOŘECKÝ, J., 2019. *Kvalita bez etiky a vzťahu k študentom?* [online]. Dostupné na: <http://ziveuniverzity.sk/2019/03/20/kvalita-bez-etiky-a-vztahu-k-studentom/>
- SLOVENSKÁ AKREDITAČNÁ AGENTÚRA PRE VYSOKÉ ŠKOLSTVO. 2015. *Návrh akreditačných štandardov*. Dostupné na: https://saavs.sk/wp-content/uploads/2020/04/standardy-na-pripomienkovanie-verejnostou-30102019-final_5db9835f73e46-1.pdf?x80493
- SOLLÁROVÁ, E., 2005. *Aplikácie prístupu zameraného na človeka (PCA) vo vzťahoch*. Bratislava: Ikar. ISBN 80-551-0961-3.

Kontakt

PaedDr. Magdaléna Kremnická
Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici
Pedagogická fakulta
Ružová 13, 974 11 Banská Bystrica
Slovenská republika
magdalena.kremnicka@student.umb.sk

**PRIPRAVENOSŤ PEDAGÓGOV V MATERSKÝCH ŠKOLÁCH Z POHĽADU
RODIČOV DETÍ S PORUCHAMI AUTISTICKÉHO SPEKTRA**
**Readiness of teachers in pre-primary schools from the perspective of parents of children
with autism spectrum disorders**

Lenka NADÁNYI

Predmet príspevku: Poruchy autistického spektra (ďalej len PAS) sú v posledných rokoch pomerne rozšírenou diagnózou u detí predškolského veku, avšak na Slovensku v súčasnosti nie je známa prevalencia (Hnilicová a Ostatníková, 2018). Je veľmi pravdepodobné, že sa pedagógovia počas svojho pôsobenia stretnú s dieťaťom s PAS. U jednotlivca s PAS je v edukácii potrebné prihliadať na konkrétne špecifiká vyplývajúce z uvedenej poruchy. Ako z názvu vyplýva, PAS predstavujú súhrnné označenie, pod ktoré spadajú vývinové poruchy prejavujúce sa poškodením v oblasti sociálnych interakcií a komunikácie a v prejavoch obmedzených repetitívnych vzorcoch správania, záujmov a aktivít (Ostatníková a Celušáková, 2022). Kľúčom k skvalitneniu života detí s PAS je včasné podchytenie poruchy (Čelárová, Celušáková, Szapuová a Ostatníková, 2020). Ako významné sa ukazuje vyškoliť pedagógov, aby svojimi vedomosťami a praktickými zručnosťami vyhovovali potrebám detí s PAS, ktoré edukujú (Tupou, Meer, Waddington & Sigafos, 2019). Je dôležité zdôrazniť, že práve pripravenosť pedagógov môže znamenať podstatný faktor úspešnosti edukácie detí s PAS. Od 1. 9. 2021 deti v predškolskom veku v materskej škole plnia jeden rok povinného predprimárneho vzdelávania (Zákon č. 245/2008 § 28). Pri výbere individuálnych cieľov je nevyhnutná spolupráca s rodinou, pretože práve rodičia najlepšie poznajú svoje dieťa (Adamus, P., Vančová, A. a Löfflerová, M., 2017). Pre uvedené dôvody je potrebné, aby boli pedagógovia v materských školách, ako aj samotné materské školy pripravené na edukáciu detí s PAS. Výpovede o pripravenosti pedagógov a inštitúcií budú podložené názormi rodičov detí s PAS.

Účel príspevku: Pripravenosť pedagógov a samotných materských škôl je dôležitý faktor, ktorý ovplyvňuje edukáciu, vývin a následnú socializáciu či integráciu detí s PAS. Hlavným cieľom výskumu je preto identifikovať a analyzovať aktuálne inštitucionálne podmienky a pripravenosť pedagógov na edukáciu detí s PAS s akcentom na jednoročné povinné predprimárne vzdelávanie.

Použité metódy: Výskum bude realizovaný prostredníctvom kvalitatívnej aj kvantitatívnej metodológie. Výskumný súbor tvoria rodičia detí s PAS zo Slovenskej republiky. Výberový súbor možno charakterizovať ako zámerný. V rámci kvantitatívneho výskumu je použitý dotazník vytvorený v elektronickej podobe v Google Forms. Dotazník tvoria škálované položky na Likertovej škále od 1 po 6, zatvorené položky (jednoduchý, viacnásobný výber) a otvorené položky, kde môžu respondenti vyjadriť názor vlastnými slovami. Pre zaistenie kontroly a vylúčenie podvodných výpovedí respondentov je do dotazníka vložená „L-otázka“. Realizácia kvantitatívneho výskumu je plánovaná v mesiacoch október – december 2022. Ďalej sú plánované štruktúrované rozhovory (interview) s rodičmi detí s PAS, pričom samotná realizácia bude prebiehať v mesiacoch január – február 2023.

Zhrnutie výsledkov: Výskum orientovaný na pripravenosť pedagógov a materských škôl na edukáciu detí s PAS z pohľadu rodičov aktuálne prebieha. V súčasnosti prebieha zber dát prostredníctvom dotazníka, ktorý bol distribuovaný rodičom pomocou sociálnych sietí a emailovej komunikácie. Získané dáta budú následne analyzované deskriptívnymi a induktívnymi štatistickými metódami. V rámci vyhodnocovania kvalitatívneho výskumu je plánovaná obsahová analýza.

Stručný záver: Už druhý školský rok na Slovensku prebieha jednoročné povinné predprimárne vzdelávanie. Pre deti s PAS je významná najmä včasná intervencia a náležitá edukácia v predškolskom veku. Nakoľko sa ukazuje pripravenosť inštitúcií a pedagógov na edukáciu detí s PAS ako významný determinant úspešnosti detí v ďalšom vzdelávaní, rozvoji či socializácii a integrácii v živote, vznikla potreba skúmať samotnú pripravenosť pedagogických zamestnancov a materských škôl.

Kľúčové slová: poruchy autistického spektra; edukácia; povinné predprimárne vzdelávanie.

Key words: autism spectrum disorders; education; compulsory pre-primary education.

Literatúra

ADAMUS, P., VANČOVÁ, A. a M. LÖFFLEROVÁ, 2017. *Poruchy autistického spektra v kontextu aktuálnych interdisciplinárnych poznatkov*. Ostrava: Pedagogická fakulta Ostravské univerzity.

ČELÁROVÁ, D., CELUŠÁKOVÁ, H., SZAPUOVÁ, Ž. a D. OSTATNÍKOVÁ, 2020. Špecifiká prejavov porúch autistického spektra u dievčat predškolského veku. *Štúdie zo špeciálnej pedagogiky*, 9 (1), s. 24 – 33.

HNILICOVÁ, S. a D. OSTATNÍKOVÁ, 2018. Poruchy autistického spektra – včasná diagnostika a skrining. *Pediatrická prax*, 19 (2), s. 52 – 56.

OSTATNÍKOVÁ, D. a H. CELUŠÁKOVÁ, 2022. Epidemiológia porúch autistického spektra – čo je autizmus a prečo jeho výskyt stúpa? In: D. Ostatníková a kol. *Autizmus od A po S*.

Bratislava: IKAR.

TUPOU, J., MEER, L., WADDINGTON, H. a J. SIGAFOOS, 2019. Preschool Interventions for Children with Autism Spectrum Disorder: a Review of Effectiveness Studies. *Review Journal of Autism and Developmental Disorder*, 6 (4), pp. 381 – 402.

Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov. [online]. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2008/245/>

Kontakt

Mgr. Lenka Nadányi
Univerzita Komenského v Bratislave
Pedagogická fakulta
Katedra špeciálnej pedagogiky
Račianska 59, 813 34 Bratislava
Slovenská republika
nadanyi@fedu.uniba.sk

**ANALÝZA PRAKTICKÉ PŘIPRAVENOSTI ASISTENTA PEDAGOGA
V KONTEXTU BEHAVIORÁLNÍ ANALÝZY**
**Analysis of practical readiness of a teaching assistant in the context of behavioral
analysis**

Justýna DOČKALOVÁ, Radka HÁJKOVÁ, Irena PLEVOVÁ, Jana KVINTOVÁ

Predmet príspevku: Ve školním roce 2011/2012 bylo v českém školství celkem 5 951 asistentů pedagogů (Teplá, Felcmanová & Němec, 2019). Minulý školní rok 2021/22, na základních školách počet vzrostl na 29 188 asistentů pedagogů (MŠMT, 2020). Tato profese vyžaduje určité osobnostní předpoklady, kvalitní vzdělání a praxi (Hájková et al., 2018). Vzdělání je jednou z mnoha oblastí, která je zde diskutována, protože v České republice tuto pozici mohou vykonávat osoby s různým typem vzdělání, nicméně vždy musí být v oblasti Pedagogiky (alespoň kvalifikační kurz asistenta pedagoga) (MŠMT, 2017). Asistent pedagoga pracuje i s dětmi, které mají neurovývojové poruchy či vykazují problémové chování (Šmelová et al., 2017). Této problematice se věnuje behaviorální analýza, která má zpracované principy a postupy, jak s těmito oblastmi pracovat (Cooper, Heron, Heward, 2014). Konkrétně, je zde pozice behaviorálního technika, který tyto postupy aplikuje pod vedením behaviorálního analytika.

Účel príspevku: Cílem studie je prozkoumat praktickou připravenost asistentů pedagogů prostřednictvím dotazníku zahrnující konkrétní situace, které jsou vytvořené na základě oblastí seznamu úloh behaviorálního technika. Povaha výzkumu je explorativní, tudíž byly stanoveny 2 výzkumné otázky:

1. Jaká je praktická připravenost asistentů pedagogů v položkách dotazníku s konkrétními situacemi podle seznamu úloh behaviorálního technika – oblast C „osvojování dovedností“?
2. Jaká je praktická připravenost asistentů pedagogů v položkách dotazníku s konkrétními situacemi podle seznamu úloh behaviorálního technika – oblast D „redukce chování“?

Použité metódy: Výzkumný vzorek se skládá z asistentů pedagogů, kteří vyplňovali online baterii s dotazníky. Dotazník se skládá z konkrétních situací, se kterými se asistenti pedagogů setkává ve své praxi. Tento dotazník byl vytvořen ve spolupráci s behaviorálními analytiky a sytí oblast C *osvojování dovedností* (učení studenta novým dovednostem), D *redukce chování* (redukce problémového chování). Tyto oblasti jsou součástí seznamu úloh behaviorálního technika (Behavior Analyst Certification Board, 2018).

Zhrnutie výsledkov: Přišli jsme s výsledky, že existují oblasti, ve kterých praktická připravenost asistentů pedagogů nebyla dostačující. Například položky dopomoci a učení v přirozeném prostředí (oblast C), dále pak procedura založená na následku – vyhasínání (oblast D). Naopak byly zde situace, ve kterých asistenti pedagogů odpovídali správně. Jednalo se například o pochopení generalizace (oblast C) a učení alternativního chování (oblast D).

Stručný závěr: Prostřednictvím dotazníku praktické připravenosti jsme zaznamenali výpověď asistentů pedagogů, jak by reagovali v konkrétních situacích na základě své zkušenosti, vzdělání. Identifikovali jsme zde mezery, které by mohli vést k následnému doplnění vzdělání asistentů pedagogů pro kvalitnější praktickou připravenost této profese v České republice.

Klíčové slová: asistent pedagoga; praktická připravenost; behaviorální analýza; behaviorální technik.

Key words: teaching assistant; practical readiness; behavioral analysis; behavioral technician.

Literatura

BEHAVIOR ANALYST CERTIFICATION BOARD, 2018. *RBT task list (2nd ed.)*. Littleton, CO: Author.

COOPER, J., HERON, T. a W. HEWARD, 2014. *Applied behavior analysis*. Pearson Education Limited

HÁJKOVÁ, V. a kol., 2018. *Asistent pedagoga. Profese utvářena v dialogu*. Praha: Univerzita Karlova v Praze,

MŠMT (MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY ČR), 2017. *Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, ve znění účinném od 1. 1. 2018. Sbírka zákonů č. 416/2017*. [online]. Dostupné na: <https://www.msmt.cz/dokumenty-3/vyhlasaka-c-27-2016-sb-o-vzdelavani-zaku-se-specialnimi-2>

MŠMT (MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY), 2020. *Kapitola B1 – oddíl B1.2 Základní vzdělávání – základní školy (ke stažení oddíl B1.2)*. [online]. Dostupné na: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/statisticka-rocenka-skolstvi-zamestnanci-a-mzdove-prostredky-11>

ŠMELOVÁ, E., SOURALOVÁ, E. a A. PETROVÁ, 2017. *Společenské aspekty inkluze*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

TEPLÁ, M., FELCMANOVÁ, L. a Z. NĚMEC, 1. 1. 2019. *Stručná historie podpůrné asistenční služby v ČR*. Získáno z <https://www.asistent-pedagoga.cz/onb/33/strucna-historie-podpurne-asistencni-sluzby-v-cr-uniqueidmRRWSbk196FNf8-jVUh4EgSZcKCe9bP1y6y8qp8zEYo/>

Kontakt

Mgr. Justýna Dočkalová
Univerzita Palackého v Olomouci
Pedagogická fakulta
Ústav pedagogiky a sociálních studií
Žižkovo náměstí 5, 771 40 Olomouc
Česká republika
justyna.dockalova01@upol.cz

PRÁCE SE SOCIÁLNÍ SLOŽKOU ŠKOLSKÉ INKLUZE NA PRVNÍCH STUPNÍCH ZÁKLADNÍCH ŠKOL

Work with social aspect of inclusive education at first grades of primary schools

*Magdalena SVOZILOVÁ, Jiřina FILIPI, Anežka LAKOTA, Markéta KABELÁČOVÁ
BAŘINOVÁ*

Predmet príspevku: V rámci výzkumného šetření se zabýváme současnou praxí učitelů prvních stupňů základních škol při práci s kolektivem, do kterého je zařazen žák se speciálně vzdělávacími potřebami (SVP). Vycházíme z osobních pracovních zkušeností, které jsme získaly během působení na školách na pozicích asistentek pedagoga a lektorek programů primární prevence rizikového chování. Měli jsme možnost pracovat se stovkami dětí a desítkami kolektivů. Při práci se žáky s SVP a kolektivy, jsme pocítovali že velký důraz je kladen na podporu žáků ve vzdělávací složce edukačního procesu, jako například při čtení či počítání, kdy je aspekt inkluze řešen v rovině úpravy materiálů, uzpůsobení časové dotace pro plnění úkolů, úprava pracovního místa atp. Poněkud opomíjená se však zdála výchovná složka celého procesu, tedy například rozvoj komunikace mezi žákem s SVP a ostatními žáky, podpora spolupráce a rozvoj emočních a sociálních dovedností a řešení konfliktů mezi jednotlivými žáky. V rámci výzkumu se proto zabýváme rozhovory s učiteli, kteří jsou ochotni sdílet sociální a výchovné aspekty inkluzivního vzdělávání. Ptáme se na metody, pomocí kterých pracují s inkluzí žáka s SVP v rámci výchovné a sociální složky, na problematické situace a na přístupy a strategie, které volí k jejich řešení.

Pojem inkluze znamená zahrnutí, začlenění či zapojení. Inkluzivní škola je dle pedagogického slovníku popisována jako „...škola vytvářející prostor pro realizaci principu spravedlivých vzdělávacích příležitostí. Je vstřícná pro všechny děti, respektuje odlišnosti (etnické, jazykové, náboženské, fyzické, aj.), které jsou vnímány jako zdroj inspirace pro kvalitnější vzdělávání všech.“ (Průcha, Walterová, Mareš in Vomáčková, 2015).

Účel príspevku: Cílem příspěvku je představit metody a strategie učitelů, které vedou k úspěšnému inkluzivnímu vzdělávání. Představované zkušenosti jsou výsledkem analýzy proběhlých rozhovorů se čtyřmi učiteli ze čtyř různých škol v rámci České republiky.

Obecná výzkumná otázka: Jaké metody a strategie volí učitelé při inkluzivním vzdělávání s důrazem na výchovnou a sociální složku?

Specifická výzkumná otázka: Jakým způsobem začleňuje učitel žáka s SVP do kolektivu? Jaké strategie volí při práci s třídním kolektivem, ve kterém je přítomen žák s SVP, tak, aby byla podpořena jinakost? Jak učitel přistupuje k řešení problémových situací spojených s inkluzivním vzděláváním?

Použité metody: Pro výzkumné šetření byla použita kvalitativní metodologie. Výzkumný soubor je složen ze 4 učitelů, kteří mají zkušenost s inkluzivním vzděláváním, působících na 1. stupních základních škol. Soubor byl získán metodou sněhové koule. S těmito účastníky byly

provedeny polostrukturované rozhovory. Jednotlivé rozhovory byly přepsány a jejich obsah byl analyzován v souladu s metodou induktivní metody - narativní analýza. Jednotlivým slovům a obsahům byly přiřazeny kódy, které byly následně konceptualizovány v kategoriích a subkategoriích. Následně byly kategorie a subkategorie rozčleněny do segmentů a byly popsány vztahy mezi jednotlivými segmenty. Posledním krokem byla analýza jednotlivých segmentů a následná interpretace.

Zhrnutí výsledkov: Výsledkem výzkumného šetření je vznik několika dílčích oblastí, které učitelé vnímají jako stěžejní pro úspěšnou inkluzi v rámci výchovné a sociální složky edukačního procesu. Vznikl obecný rámec strategií a metod, které učitelé používají pro úspěšnou inkluzi žáků s SVP. Výsledky obsahují pro srovnání také uvedené strategie, které nefungovaly či musely být pro potřeby žáků změněny. Mezi tématy se objevuje např: komunikace, budování vztahu se žáky, důvěra, prostorové a personální zajištění školy, týmová spolupráce atd.

Stručný závěr: Předpokládáme však, že zjištěné výsledky budou dále využity v praxi. V plánu je vytvoření webu, který bude prezentovat zjištěné výsledky a bude sloužit jako inspirace pro učitele v praxi. Dále je v plánu na výsledky výzkumu navázat vytvořením a zveřejněním metodiky na webu, která pomocí metod výtvarné výchovy bude usilovat o podporu sociální inkluze na prvních stupních základních škol.

Klíčové slova: inkluze; primární vzdělávání; speciálně vzdělávací potřeby; strategie učitelů.

Key words: inclusion; primary education; special needs education; teachers' strategies.

Literatura

- KRUŽÍKOVÁ, L., 2020. *Oborová didaktika uměleckých disciplín v inkluzivním vzdělávání*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- LECHTA, V., 2016. *Inkluzivní pedagogika*. Praha: Portál.
- MÜLLER, O., 2020. *Metodika expresivních přístupů u žáků se specifickými vzdělávacími potřebami v inkluzivním vzdělávání*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- SLAVÍK, J., 1997. *Od výrazu k dialogu ve výchově: artefiletika*. Praha: Karolinum.
- SLAVÍKOVÁ, V., SLAVÍK J. a S. ELIÁŠOVÁ, 2015. *Dívej se, tvoř a povídej!: artefiletika pro předškoláky a mladší školáky*. Praha: Portál.
- ŠOBÁŇOVÁ, P., 2020. *Tvoříme společně: metodika pro výtvarnou výchovu s proinkluzivními přístupy k uměleckému vzdělávání*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- VOMÁČKOVÁ, H., 2015. *Výzkumný pohled na inkluzi a její determinanty*. Ústí nad Labem: Pedagogická fakulta Univerzity J.E. Purkyně v Ústí nad Labem.

Kontakt

Mgr. Magdalena Svozilová
Univerzita Palackého v Olomouci
Pedagogická fakulta
Žižkovo nám. 951, 779 00 Olomouc
Česká republika
Magdalena.svozilova01@upol.cz

PREHLAD VZDELÁVANIA MALOLETÝCH MIGRANTOV NA ÚZEMÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Overview of the education of migrant minors in the territory of the Slovak republic

Svetlana KOŠKOVÁ

Predmet príspevku: Migrácia je proces presídľovania jednotlivcov i celých skupín ľudí. Hovoríme o pohybe osôb alebo skupín osôb v geografickom a sociálnom priestore spojeným s prechodom, alebo trvalou zmenou miesta pobytu. Súčasnú mobilitu možno charakterizovať ako jednu z najväčších v posledných desaťročiach. Hovoríme o najvyššej migrácii v novodobej histórii. Národná inštitúcia pre Európsku migračnú sieť - International Organization for Migration (IOM), vo svojej správe uvádza, že migrácia naďalej prudko stúpa, čím sa stáva jednou z určujúcich globálnych otázok tohto storočia. Komplexný jav akým je migrácia v sebe zahŕňa množstvo dôvodov, jedná sa o proces aktérov/subjektov. Hovoríme o kontextuálnych súvislostiach, ktoré sa môžu meniť v čase, v priestore a v kultúrnom kontexte. Cieľom nášho príspevku je poukázať na výskumný problém a následne definovať výskumný zámer. Tým boli informácie o aktuálnom stave a zabezpečení výchovno-vzdelávacieho procesu v Útvare policajného zaistenia pre cudzincov, a súčasná situácia v oblasti vzdelávania utečencov z Ukrajiny. Na základe dlhodobého pozorovania (šestnásť rokov pôsobenia v Útvare policajného zaistenia pre cudzincov), interview s učiteľmi pôsobiacimi v Útvare policajného zaistenia pre cudzincov, poukazujeme na absentovanie systematickej prípravy pedagogických pracovníkov, ktorú sami reflektovali ako nedostatočnú pre prácu s migrantmi. Chýba spolupráca s psychológom, príprava pedagogických materiálov, nadväznosť na už získané vedomosti u migrantov, nevytvorená koncepcia vzdelávania, slabé jazykové zručnosti, výber pedagógov neprebíha na základe výberového konania. Ďalším výskumným problémom ktorým sa na základe dlhodobého pozorovania venujeme je prostredie v ktorom prebieha výchovno – vzdelávací proces.

Analyzujeme všetky vstupné premenné, ktoré do procesu migrácie vstupujú a súčasne berieme do úvahy postoje verejnosti k zahraničnej migrácii, možnosti s ktorými disponuje Útvar policajného zaistenia ako režimové pracovisko. Zaoberáme sa politickým aspektom migrácie, vzdelávaním a ďalšími závažnými procesmi súvisiacimi s migráciou. Oblasť vzdelávania v sebe zahŕňa materiálne zabezpečenie, pripravenosť zainteresovaných subjektov podieľajúcich sa na výchovno-vzdelávacom procese a legislatívnu oblasť zameranú na danú problematiku. V neposlednom rade skúmame postoje pedagógov, rodičov a detí k vzdelávaniu a k vytváraniu vhodných metód v oblasti integrácie migrantov.

Problematike vzdelávania maloletých migrantov sa venujeme takmer osemnásť rokov. Analýza dostupných pedagogických a legislatívnych dokumentov, ako je zákon o pobyte cudzincov č. 404/2011 Z. z , školský zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelaní, osobné skúsenosti a denný kontakt s migrantmi nám asistovali pri stanovení cieľa pilotného projektu. Pilotný projekt bol realizovaný v Útvare policajného zaistenia pre cudzincov pod názvom: Vplyv zmeny prostredia na vzbudenie záujmu o vzdelanie maloletých migrantov v období apríl 2021 až jún 2021.

Nestabilná politická situácia v sebe nesie aj postoje k vzdelávaniu migrantov z Ukrajiny, čo je v súčasnosti nosný problém vzdelávania migrantov na území nášho štátu. Táto problematika v sebe zahŕňa postoje štátu a zainteresovaných subjektov k samotnému vzdelávaniu a vytváraní akceptovateľných podmienok v oblasti prijímania a vzdelávania detí utečencov v slovenských školách. Práve prostredie, v ktorom sa vzdelávanie uskutočňuje v sebe nesie parametre pre vytváranie vhodných podmienok pre vzdelávanie maloletých migrantov.

Účel príspevku: Nárast migrácie sa hlboko odráža na politike jednotlivých krajín EÚ, preto je nevyhnuté zaoberať sa otázkami vzdelávania a dostupnosti vzdelávacích prvkov spojených s týmto aspektom. Účelom je skúmanie kauzálnych vzťahov (vplyv prostredia a časovej rutiny na vyvolanie záujmu o vzdelanie). Uplatňujeme kvalitatívny výskum, nakoľko vzorka s ktorou pracujeme sa počas výskumnej práce neustále mení. Nie je možné vopred určiť počet a charakter migrantov. Dôležitým faktorom sú aj citlivé dáta s ktorými pracujeme a následný súhlas zainteresovaných osôb na zverejnenie získaných výskumných údajov (súhlas rodičov maloletých migrantov, súhlas Ministerstva vnútra a pod.).

Výskumnú vzorku tvoria:

1. Maloletí migranti v Útvare policajného zaistenia vo veku 5 – 12 rokov (12 migrantov).
2. Rodičia maloletých migrantov (6 rodín).
3. Učitelia v Útvare policajného zaistenia pre cudzincov (1 učiteľ, 1 vychovávateľka).
4. Sociálny pracovník Slovenskej humanitnej rady.
5. Riaditeľ Útvoru policajného zaistenia pre cudzincov.
6. Riaditeľ základnej školy.

Použité metódy: V rámci výskumu sme použili viacero rôznych metód zberu dát (štruktúrované – hodnotiace, neštruktúrované – interview, pozorovanie, analýza dostupných dokumentov a pod.). Poznatky boli odvodené z údajov zhromaždených viacerými možnými spôsobmi (tzv. triangulácia dát). Darák a Ferencová (2001) uvádzajú viacero možných spôsobov triangulácie, v našom výskume išlo o trianguláciu v zmysle použitia viacerých metód zberu údajov (pozorovanie, sebahodnotiace škály pre žiakov, hodnotiace škály pre učiteľov a rodičov, interview s rodičmi a učiteľmi skúmaných žiakov) na skúmanie tej istej situácie alebo javu. Následne sa údaje získané rôznymi metódami porovnávali. Výsledky nášho výskumu možno zovšeobecniť, čo znamená, že výsledky výskumu nebudú viazané na daný kontext, v ktorom bol výskum realizovaný. Uvedenú skutočnosť možno tak transformovať do vzdelávania cudzincov v rôznych podmienkach na území Slovenskej republiky.

Zo spracovaných dát výskumu bol vytvorený návrh na edukačnú činnosť v Útvare policajného zaistenia pre cudzincov v Sečovciach a následne realizácia štruktúry pri vzdelávaní utečencov z Ukrajiny zaradených v bežných základných školách.

Doterajšie vyhodnotené dáta poukazujú na nesúlad medzi legislatívou a vzdelávaním za daných podmienok. Príprava pedagogických pracovníkov sa za posledné obdobie výrazne nezmenila a absentuje tu spolupráca medzi Ministerstvom vnútra a Ministerstvom školstva. Aj keď štát deklaruje prípravu škôl na nárast utečencov, prax poukazuje na nedostatky (napr. nesprávne zaradovanie do tried, nedostatok vstupných informácií na prácu s migrantmi a pod.).

Zhrnutie výsledkov: Na základe pilotného projektu realizovaného v Útvare policajného zaistenia pre cudzincov v trvaní troch mesiacoch, sme dospeli k záveru, že zmena prostredia pozitívne ovplyvnila záujem maloletých migrantov a ich rodičov o výchovno-vzdelávací proces. Vplyv vyškolených pedagogických zamestnancov ovplyvnil vzbudenie záujmu o vzdelávanie, nakoľko implementujú do aktivít realizovaných s migrantmi vhodné vyučovacie metódy. Zmena prostredia mala za dôsledok výrazné zlepšenie psychického stavu maloletých migrantov a ich rodičov, čo zdôraznil psychológ zúčastňujúci sa aktivít v pilotnom projekte.

Výskum na základných školách v Košickom samosprávnom kraji, kde sme oslovili riaditeľov šiestich základných škôl realizovaný v septembri 2022, pričom momentálny počet maloletých utečencov na týchto školách je tridsať. V rámci Slovenskej republiky je to okolo 5000 ukrajinských detí a v Košickom samosprávnom kraji je to 360 žiakov. Uvedené počty sa počas tohto obdobia neustále menia. Vedenie základných škôl ozrejmiло súčasnú situáciu vzdelávania utečencov z Ukrajiny a pripravenosť škôl na uvedenú situáciu. Chceme vyzdvihnúť ochotu riaditeľov základných škôl spolupracovať a prispôbovať sa aktuálnym podmienkam. Oba parametre ktorými sú problematika v Útvare policajného zaistenia pre cudzincov a ukrajinskí utečenci v slovenských školách naznačujú na nedostatok podpory zo strany štátu a nedostatočnú pripravenosť pedagogických pracovníkov na prácu s migrantmi. Dlhodobá nečinnosť štátu sa odzrkadľuje na legislatíve, ktorá celé desaťročia neprešla zmenou a tiež nedostatkom komunikácie medzi jednotlivými aktérmi zainteresovaných do tohto procesu. Kladieme si preto otázku: Ako bude pokračovať vzdelávanie maloletých migrantov, utečencov na Slovensku?

Stručný záver: Cieľom predkladaného príspevku je: 1. vymedziť dostupné právne dokumenty zaoberajúce sa migráciou a vzdelávaním migrantov v SR, 2. prezentovať vybrané výskumy z oblasti vzdelávania migrantov v kontexte Útvoru policajného zaistenia pre cudzincov. 3. charakterizovať zariadenia ÚPZC a spôsob vzdelávania v uvedenom zariadení, 4. charakterizovať pripravenosť škôl na príchod utečencov z Ukrajiny, 5. vytýčiť teoretické a metodologické východiská výskumného problému týkajúce sa vzdelávania maloletých migrantov v SR.

Kľúčové slová: migranti; maloletí migranti; legislatívne dokumenty; utečenci; vzdelávanie migrantov.

Key words: migrants; minor migrants; legislative documents; refugees; education of migrants.

Literatúra

BAGALOVÁ, E. a D. GOGOLOVÁ, 2007. *Ľudské práva a zručnosti potrebné na ich uplatnenie*. Metodická príručka pre učiteľov ZŠ a SŠ. Bratislava: ŠPÚ. ISBN 978-80-89225-26-2.

BARGEROVÁ, Z. a B. DIVINSKÝ, 2008. *Integrácia migrantov v Slovenskej republike. Výzvy a odporúčania pre tvorcov politík*. Bratislava: IOM Medzinárodná organizácia pre migráciu. ISBN 987-80-970012-4-7.

BELZ, H. a M. SIEGRIST, 2001. *Klíčové kompetence a jejich rozvíjení*.

Praha: Portál. ISBN 80-7178-479-6.

BOLEČEKOVÁ, M., 2014: Migračná politiky Slovenskej republiky desať rokov po vstupe do Európskej únie. *Politické vedy*. 17 (3), s. 68 – 90. ISSN 1335 – 2741.

DARÁK, M., J. FERENCOVÁ a V. ŠUŤÁKOVÁ, 2007. Učebné kompetencie žiakov v kontexte školskej edukácie. Prešov: PU v Prešove, FHPV. ISBN 978-80-8068-704- 5.

Kontakt

Mgr. Svetlana Košková

Prešovská univerzita v Prešove

Pedagogická fakulta

Ul. 17. novembra 15, 080 01 Prešov

Slovenská republika

svetlanakoskova1976@centrum.sk

STRAVOVACIE NÁVYKY ŽIAKOV MLADŠIEHO ŠKOLSKÉHO VEKU VO VZŤAHU K ZDRAVIU

Eating habits of junior school-age pupils in relation to health

Beáta SAKALOVÁ

Predmet príspevku: Zdravie a zdravý životný štýl sú považované za východisko pre plnohodnotný a aktívny spôsob života, pre najprimeranejšiu pracovnú výkonnosť jedinca. Tvorivý a aktívny prístup k svojmu zdraviu je možné pokladať za povinnosť ako sociálnu, tak aj individuálnu. Komplex problémov identifikácie činiteľov zdravého spôsobu života a rozbor ich optimálnej účinnosti v najširšom slova zmysle sa premieta do individuálneho spôsobu života každého človeka. Vyžaduje si to predovšetkým nevyhnutnosť systematickej, uváženej výchovy k zdraviu, ktorú je potrebné realizovať už od útleho veku. Pri posudzovaní zdravého životného štýlu sa v mnohých výskumoch analyzujú predovšetkým jeho rizikové faktory, ktoré majú vo veľkej miere značný vplyv na aktívny a kvalitný spôsob života. K pozorovaným rizikovým faktorom kvality života patrí hlavne nedostatočná pohybová aktivita a nesprávne stravovacie návyky (Liba 2007). Na základe štúdií autorov Brindal, Hendrie, Thompson, Blunden (2012) a Raineho (2013) v oblasti podpory zdravia je preukázateľné, že výchova k zdraviu v školách a v školských zariadeniach je jedným z najefektívnejších metód podpory zdravia v spoločnosti. Zo štúdie Von Normanna (2009) vyplýva účinné pôsobenie zdravotných intervencií orientujúcich sa na zlepšenie úrovne vedomostí u študentov a ich prozdravotných postojov na problematiku zdravia. Súbežne vychádzame aj z predchádzajúcich výskumov realizovaných v spojitosti s ovplyvňovaním zdravia celej populácie. V súvislosti so stúpajúcou prevalenciou obezity a nadváhy, ako aj ďalších nezdravých stravovacích návykov, realizoval Liba, Petrasová (2006) výskum, ktorý bol zameraný na obsah a zloženie výživy a stravovacie návyky žiakov mladšieho školského veku. Na základe analýzy dát považujú za negatívne zistenie, že len (29 %) žiakov sa stravuje v školskej jedálni. Negatívnym zistením je aj zvyšujúci sa počet žiakov, ktorí neraňajkujú, konzumujú na desiatu nevhodné nutrične i energeticky nevyvážené jedlá a preferujú na obedy jedlá z rýchleho občerstvenia. Jedným z hlavných problémov v otázkach stravovania je nesprávna štruktúra stravy. Vplyv stravovacích návykov na prevalenciu obezity u 7 – 17 ročných detí a adolescentov v Litve bol predmetom výskumu Smetaniny (2015). Výskum ukázal, že s narastajúcim vekom detí, stúpa aj počet detí, ktoré vynechávajú raňajky. Predmetom príspevku je na základe teoretickej základne ilustrovať významnosť prozdravotného pôsobenia v kontexte školskej edukácie na primárnom stupni vzdelávania.

Účel príspevku: Na základe štúdií v oblasti podpory zdravia je preukázateľné, že výchova k zdraviu v školách a v školských zariadeniach je jedným z najefektívnejších metód podpory zdravia v spoločnosti. Z mnohých štúdií vyplýva účinné pôsobenie zdravotných intervencií orientujúcich sa na zlepšenie úrovne vedomostí u žiakov a ich prozdravotných postojov k problematike zdravia. (Liba 2010, WHO 2012, p.49). Školské inštitúcie sa stávajú hlavným centrom uskutočňovania aktivít s prozdravotným potenciálom a programov s cieľom rozvíjať

zručnosti, poznatky a prozdravotné postoje, ktoré žiaci a dnešná mládež potrebujú na zabezpečenie ochrany a posilnenia vlastného zdravia v priebehu celého života (Tang – Nutbeam – Aldanger 2009). Aj z tohto dôvodu sme sa v našej dizertačnej práci rozhodli analyzovať aktuálnu úroveň prozdravotnej edukácie na primárnom stupni vzdelávania a na základe zisteného kreovať a overiť program zdravotno-výchovnej intervencie v podmienkach primárnej edukácie. Cieľom príspevku je prezentovať pripravovaný intervenčný prozdravotný program a navrhovanú metodiku výskumu.

Použité metódy: Výskum bude realizovaný prostredníctvom kvantitatívnej aj kvalitatívnej metodológie. V dizertačnej práci pôjde o evalvačný výskum, teda primárne o hodnotenie nami vytvoreného programu zdravotno-výchovnej intervencie, jeho prípravy, realizácie a efektov. K základným premenným, ktoré budeme merať patria vedomosti, postoje a stravovacie návyky. V rámci kvantitatívneho výskumu využijeme čiastkové kvantitatívne metódy, ako je didaktický test na meranie vedomostí a dotazník na meranie postojov žiakov k zdraviu a zdravej výžive. Na meranie postojov využijeme aj metódu sémantického diferenciálu. Bude realizovaná obsahová analýza aktuálnych preventívnych programov na Slovensku i v zahraničí. Kvalitatívny výskum bude spočívať primárne v príprave a realizácii programu, ktorý budeme evalvovať na základe výpovedí žiakov, rodičov žiakov a pedagógov prostredníctvom štruktúrovaného individuálneho rozhovoru.

Zhrnutie výsledkov: Na základe teoretických východísk reflektujúcich súčasný stav a problémy edukačnej reality v oblasti zdravia a zdravého životného štýlu môžeme konštatovať, že síce zdravá výživa a správny životný štýl sa pokladajú za významnú oblasť edukácie na primárnom stupni vzdelávania a jestvujú rôznorodé programy s možnosťou implementácie do kurikula, avšak výsledky výskumov orientované na zdravotný stav súčasných žiakov, ako aj na ich stravovacie návyky nie sú uspokojivé a svedčia o potrebe efektívnejších intervencií. Na základe takto definovaného problému sme sa rozhodli pripraviť a overiť intervenčný prozdravotný program. Zámerom nášho podporného programu bude pôsobiť na oblasť vedomostí – kognitívnu stránku, oblasť postojov týkajúcich sa zdravia a zdravej výživy a tiež na behaviorálnu oblasť – správne stravovacie návyky žiakov primárneho vzdelávania.

Stručný záver: V útlom veku je zdravá, pestrá, nutrične hodnotná výživa rozhodujúcim determinantom vývinu, rastu a prevencie organizmu (Liba 2007). Zo štúdií vyplýva účinné pôsobenie zdravotných intervencií orientujúcich sa na zlepšenie úrovne vedomostí u študentov a ich prozdravotných postojov na problematiku zdravia. V závere by sme radi poukázali, že nesprávny životný štýl v detskom veku je základnou globálnou a zdravotnou výzvou, ktorá prispieva k vzniku zdravotných a sociálnych problémov. Práve z tohto dôvodu, sme pri určení cieľa výskumu vychádzali z významnosti upevnenia a formovania kognitívnej, afektívnej a behaviorálnej stránky osobnosti mladého človeka v súlade s princípmi zdravého a správneho životného štýlu. Teda docielenie komplexnej vybavenosti, súborov kompetencií spravovať, vytvárať, rozvíjať, orientovať sa na zdravý životný štýl v smere zodpovednosti za vlastné zdravie i zdravie iných.

Kľúčové slová: výchova k zdraviu; stravovacie návyky; žiak mladšieho školského veku; intervenčný prozdravotný program.

Key words: health education; eating habits; pupil younger school age; program of health and educational intervention.

Literatúra

- LIBA, J., 2010. *Výchova k zdraviu*. Prešov: PU.
- LIBA, J., 2007. *Zdravie v kontexte edukácie*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta.
- TANK, K. C., NUTBEAM, D., ALDINGER, C. et al. 2009: Schools for health, education and development: a call for action. *Health Promot Int.* 24 (1), pp. 68 – 77.
- WORLD HEALTH ORGANIZATION, 2012: *Health Education: theoretical concepts, effective strategies, and core competencies*, Geneva.
- BRINDAL, E., HENDRIE, G., THOMPSON, K. a S. BLUNDEN, 2012: How do Australian junior primary school children perceive the concepts of „healthy“ and „unhealthy“? In: *Health Education* [online]. Bradford, pp. 406-420.
- RAINE, G., 2013: Commercial activities and the promotion of health in schools. In: *Perspectives in Public Health* [online]. pp. 308-313.
- VON NORMANN, K., 2009: The impact of lifestyle and food knowledge on the food patterns of German children. In: *International Journal of Consumer Studies*, pp. 382-391.
- LIBA, J. a A. PETRASOVÁ, 2006. *Stravovacie návyky žiakov mladšieho školského veku vo vzťahu k zdraviu*, 2. konferencie ŠKOLA A ZDRAVÍ 21, Brno, 2006.
- SMETANINA, N. et al. 2015. Prevalence of overweight/obesity in relation to dietary habits and lifestyle among 7 – 17 years old children and adolescent in Lithuania. In: *BMC Public Health*. 2015, pp. 1001.

Kontakt

Mgr. Beáta Sakalová
Prešovská univerzita v Prešove
Pedagogická fakulta
Ul. 17. novembra 15, 080 01 Prešov
Slovenská republika
Ročník: druhý
Téma dizertačnej práce: Výchova k zdraviu žiakov mladšieho školského veku so zameraním na ich stravovacie návyky
Školiteľ: doc. RNDr. Renáta Bernátová, PhD.
beata.sakalova@smail.unipo.sk

ZÁKLADNÉ POHYBOVÉ KOMPETENCIE ŽIAKOV PRIMÁRNEHO STUPŇA VZDELÁVANIA

Basic motor competencies of pupils of primary education level

Katarína ŠTETINOVÁ

Predmet príspevku: Telesná a športová výchova významne prispieva k psychickému, sociálnemu a morálnemu vývinu žiakov a plní dôležitú kompenzačnú funkciu v procese edukácie s akcentom na rozvoj pohybových schopností a zručností (ŠVP pre primárne vzdelávanie 2015). Jednou z ciest k jej skvalitneniu je rozvoj a formovanie základných pohybových kompetencií. V telesnej a športovej výchove sme sa doteraz stretli s odporúčaným diagnostickým nástrojom len na oblasť pohybových schopností, čo ale málo vypovedá o úrovni pohybových zručností. V tejto oblasti nám to umožňuje testová batéria MOBAK. Rozdielne prístupy a názory k hodnoteniu pohybových schopností a zručností, resp. posúdenie pohybovej oblasti prinútilo odborníkov zamyslieť sa nad spojením týchto dvoch zložiek, čím sa stále viac zameriavala pozornosť na pohybové kompetencie (Masaryková 2021). Pohybovú kompetenciu chápeme ako „súbor pohybových schopností a zručností, ktorými človek disponuje, aby sa pohyboval ekonomicky a s dôverou v rozličných pohybových situáciách“ (Vašíčková 2016, s. 14). Pohybovými zručnosťami označujeme spôsobilosti, ktoré získavame učením. Naopak, pohybové schopnosti sú vnútorné predpoklady utvárané na základe vnútornej súčinnosti a súhre subsystémov organizmu (Belej 2001). Pohybové schopnosti a zručnosti sú ale v recipročnom vzťahu a nižšia úroveň pohybových zručností môže mať za následok nedostatočné zapájanie sa do pohybovej činnosti (Měkota, Cuberek 2007). S týmto trendom je spojená nízka úroveň pohybových kompetencií, čo následne vedie k špirále formovania negatívnych postojov k aktívnemu životnému štýlu a nepriaznivému trendu nárastu telesnej hmotnosti. V roku 2016 boli preto vyzvané členské štáty UNESCO, aby sa podnikli systematické kroky na zlepšenie kvality telesnej výchovy a športu. Jedná sa o kľúčové faktory pri formovaní celoživotnej pohybovej aktivity ako základu rozvoja pohybových kompetencií a pozitívneho smerovania k zdravému životnému štýlu žiakov, keďže na správny pohybový vývin dieťaťa, a to už od raného detstva, má vplyv úroveň pohybových kompetencií v priebehu času (Stodden et al. 2008).

Účel príspevku: Cieľom príspevku je zistiť a porovnať úroveň základných pohybových kompetencií z hľadiska veku použitím štandardizovanej testovej batérie MOBAK 1-2 (Hermann, Seelig 2014). Táto testová batéria zohľadňuje vekovú úroveň žiakov mladšieho školského veku a pohybové úlohy sú diferencované progresívnou náročnosťou zodpovedajúcou konkrétnemu ročníku (Carcamo-Oyrazum, Peña a Cumilef 2021).

Tento príspevok je čiastkovým výstupom grantového projektu VEGA č. 1/0162/22 s názvom „Pohybové kompetencie žiakov v kontexte primárneho vzdelávania - determinanty a možnosti stimulácie.“

Použité metódy: Empirické dáta boli získané na základe jednorazového prierezo­vého merania počas školského roka 2021/2022. Výskumný súbor reprezentovali žiaci mladšieho školského veku prvého a druhého ročníka vybraných základných škôl východoslovenského

regiónu z Košíc, Prešova, Michaloviec a Trebišova (285 žiakov - 7 roční $n = 144$ a 8 roční $n = 141$). V rámci výskumného zámeru bolo realizované terénne meranie testovou batériou MOBAK 1-2 (Hermann, Seelig 2014). Ide o štandardizovanú batériu testov určenú na identifikáciu základných pohybových kompetencií. Testová batéria pozostáva z dvoch kompetenčných oblastí, ktoré obsahujú osem testov manipulačných a lokomočných zručností. Prvé štyri testy sú zamerané na zistenie manipulačných zručností a nasledujúce štyri testy sú zamerané na zisťovanie úrovne lokomočných zručností. Testové položky sú hodnotené dichotomicky v dvoch pokusoch (splnil-nesplnil). V dvoch položkách hádzanie a chytanie lopty má žiak šesť pokusov. Pri získaných 0 a 1 - 2 úspešných pokusoch sa žiakovi neprisuduje žiadny bod. Pri 3 - 4 úspešných pokusoch je pripísaný 1 bod. Pri 5 - 6 úspešných pokusoch sú pripísané 2 body. Celkom môžu žiaci získať 8 bodov za jednotlivé kompetenčné oblasti a 16 bodov v rámci súhrnného hodnotenia testovej batérie. Pri vyhodnocovaní výskumných dát bola z deskriptívnych štatistických metód použitá miera centrálnej tendencie - aritmetický priemer ($\bar{x}$), miera variability - smerodajná odchýlka (s), interval spoľahlivosti (CI), hladina významnosti (p -value), ktorá bola stanovená na hladine štatistickej významnosti $p < 0,05$ a Studentov t -test.

Zhrnutie výsledkov: Ako naznačujú výsledky v kompetenčnej oblasti, 8 roční žiaci dosiahli vyššie bodové skóre v manipulačných i lokomočných zručnostiach. V oblasti manipulačných zručností bola v prospech 7 ročných žiakov jediná testová položka - hádzanie na terč. Štatisticky významný rozdiel na 5 % hladine štatistickej významnosti ($p < 0,05$) sme zistili v oboch kompetenčných oblastiach. Na základe hodnôt dosahovaných v jednotlivých položkách aplikovanej testovej batérie sa ukazuje, že najnáročnejšou položkou pre 7 a 8 ročných žiakov je triafanie na cieľ. Navyše, 7 roční žiaci vykazovali pomerne nízke skóre aj v položke dribling. Naopak, 8 roční žiaci sa najlepšie vysporiadali s testovou položkou chytanie. 7 roční žiaci dosiahli najvyššie bodové skóre v položkách kotúľ a chytanie. V testovej položke vedenie lopty nohou boli rozdiely medzi 7 a 8 ročnými žiakmi na minimálnej úrovni. Signifikantný rozdiel sme zistili v testových položkách chytanie, dribling a balansovanie.

Stručný záver: Jednotlivé informácie nám umožňujú na základe výsledkov zistiť výkonnostné rozdiely medzi žiakmi a v jednotlivých kompetenčných oblastiach identifikovať prípadné pohybové deficity. 8 roční žiaci predstihujú 7 ročných žiakov úrovňou lokomočných i manipulačných zručností. Signifikantne ide o testové položky balansovanie, chytanie a dribling. 7 roční žiaci vykazujú vyššiu úroveň len v jednej testovej položke, v kompetenčnej oblasti manipulačných zručností - hádzanie, no nie štatisticky významnú. Na základe dosiahnutých hodnôt konštatujeme, že najnáročnejšia testová pre 7 a 8 ročných žiakov bola položka hádzanie - trafiť cieľ. Úroveň jednotlivých testových položiek u 7 a 8 ročných žiakov bola porovnateľná, bez významných rozdielov. 7 roční žiaci vykazovali pomerne nízke skóre v položke dribling rukou. U 8 ročných žiakov sme zaznamenali zhoršenie v testovej položke hádzanie. Definovanie úrovne pohybových zručností žiakov primárneho stupňa vzdelávania umožňuje pochopiť individuálne potreby pohybového rozvoja v manipulačnej a lokomočnej oblasti pohybových kompetencií. Aj preto je potrebná včasná intervencia, ktorá je upriamená na zlepšenie vyučovania telesnej a športovej výchovy a súčasne na nadobudnutie pozitívneho vzťahu k pohybovej aktivite na základe využívania nových prístupov pri rozvoji pohybových

kompetencií. Naším záujmom je naďalej sa venovať zisťovaniu aktuálneho stavu pohybových kompetencií u žiakov mladšieho školského veku a ich postupnému rozvíjaniu v telesnej a športovej výchove.

Kľúčové slová: mladší školský vek; testová batéria MOBAK 1-2; základné pohybové kompetencie; pohybové zručnosti.

Key words: primary school age; test battery MOBAK 1-2; basic motor competencies; motor skills.

Literatúra

- BELEJ, M., 2001. *Motorické učenie*. Prešov: Fakulta humanitných a prírodných vied. Prešovská univerzita. SVSTVŠ.
- CARCAMO-OYARZUN, J., PEÑA, S. a P. CUMILEF, 2021. Content validity of the MOBAK Battery for the assessment of the curricular motor skill-related aims in Physical Education. *Estudios Pedagógicos*, Roč. 48 (1), pp. 309 – 322. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/361571708_Content_validity_of_the_MOBAK_Battery_for_the_assessment_of_the_curricular_motor_skill-related_aims_in_Physical_Education
- HERMANN, CH. a H. SEELIG, 2014. *MOBAK -1 Basic motor competencies of first grade*. [online]. Switzerland: University of Basel, Department of sport. Dostupné na: https://edoc.unibas.ch/34376/4/20160309134712_56e01b5010d64.pdf
- MASARYKOVÁ, D., 2021. *Pohybové kompetencie v predprimárnom vzdelávaní*. Trnava: Pedagogická fakulta, Trnavská univerzita v Trnave.
- MĚKOTA, K. a R. CUBEREK, 2007. *Pohybové dovednosti - činnosti - výkony*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- STODDEN et al., 2008. A developmental perspective on the role of motor skill competence in physical activity: An emergent relationship. *Quest*, 60 (2), pp. 290 – 306.
- Štátny vzdelávací program. Primárne vzdelávanie - 1. stupeň základnej školy - Zdravie a pohyb, Telesná a športová výchova. 2014. [online]. Bratislava: Štátny pedagogický ústav. Dostupné z: https://www.statpedu.sk/files/sk/svp/inovovany-statny-vzdelavaci-program/inovovany-svp-1.stupen-zs/zdravie-pohyb/telesna-sportova-vychova_pv_2014.pdf
- UNESCO. Organizácia spojených národov pre vzdelávanie, vedu a kultúru. (2016). *“Quality Physical Education Policy Project”*. [online]. [cit. 2020-02-20]. Dostupné z: <http://www.unesco.org/new/en/social-and-human-sciences/themes/physical-education-and-sport/policy-project/>
- VÁŠÍČKOVÁ, J., 2016. *Pohybová gramotnosť v Českej republike*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

Kontakt

Mgr. Katarína Štetinová, DiS. art.
Prešovská univerzita v Prešove
Pedagogická fakulta
Ul. 17. novembra 15, 080 01 Prešov
Slovenská republika
katarina.stetinova@smail.unipo.sk

IMPLEMENTOVANÉ A REALIZOVANÉ KURIKULUM HUDOBNEJ VÝCHOVY V ZÁKLADNÝCH ŠKOLÁCH

Implemented and practiced Music education curriculum in Primary schools

Jarmila JURÁŠOVÁ ŠTEIGEROVÁ

Predmet príspevku: Hudobná edukácia je neoddeliteľnou súčasťou života človeka a kultúrnej spoločnosti. Jej obsah je determinovaný kultúrnymi a sociálnymi aspektami a veľkou mierou je poznačený spoločenskou a politickou realitou štátu. V súčasnosti sú aktuálne otázky týkajúce sa významu hudobného vzdelávania, od návrhov jeho zrušenia, revidovania obsahu, až po presadzovanie moderných technológií do obsahu hudobného kurikula na školách v kontexte vzdelávacích štandardov. V európskom meradle sa problematikou všeobecného hudobného vzdelávania dlhodobo zaoberá najmä Európska asociácia učiteľov hudby (EAS).

Potreba zmeny obsahu vzdelávania, to čo sa majú žiaci učiť, je podmienený rýchlym tempom rozvoja vedy a techniky, ktorá prináša nové poznatky (Kosová 2017). Obsah vzdelávania by mal reflektovať globálne procesy, premeny a trendy, ktoré prinášajú nové požiadavky na funkciu školy, jej ciele, metódy, formy hodnotenia vedomostí, zručností žiakov. Charalambidis (2004) sa zaoberal otázkou, aký má byť hudobno-edukačný proces v škole. Košut a kol. (2017) sa vo svojej práci zameriavali na sledovanie miery využívania multimediálnych prostriedkov vo výučbe hudobnej výchovy (Hv). Výskumný zistením bolo, že je potrebné ďalšie vzdelávanie učiteľov v oblasti využívania hudobnej technológie vo výučbe Hv. Analýzou vzdelávacích štandardov Hv, podstatou realizácie vyučovacích cieľov na jednotlivých taxonomických úrovniach sa vo svojej práci zaoberal Fridman (2020). Boroš (2018) uvádza, že Hv v základných školách (ZŠ) kladie dôraz na reprodukčné, hlavne spevácke činnosti a obsah edukácie nereflektuje podoby a trendy v súčasnom hudobnom umení ako aj hudobno-pedagogické koncepcie. Činnosťný charakter Hv dáva do súvislosti s pojmi aktívny a kreatívny, ktoré súvisia s požiadavkami vytvoriť z Hv predmet činnosťný, ktorý je námetom pre skúmanie implementácie kurikula do praxe. Ohniskom záujmu je problematika Hv na primárnom stupni v štátnom a školských vzdelávacích programoch (ŠkVP) vo vybraných ZŠ. Predmetom skúmania je vyučovací predmet hudobná výchova na 1. stupni ZŠ. Výskum realizujeme v ZŠ v Bratislavskom kraji.

Účel príspevku: Cieľom príspevku je prezentovať prebiehajúce bádanie, založené na výskume edukačnej reality v kontexte so ŠVP, komparácii (identifikovaním rozdielnosti) medzi ŠkVP ZŠ a skutočne realizovaným kurikulom. V príspevku prezentujeme metodológiu, metodiku a organizáciu skúmania, ktorá je súčasťou dizertačnej práce s názvom „*Spôsoby implementácie štátneho vzdelávacieho programu do školského vzdelávacieho programu v predmete hudobná výchova*“ ako aj prebiehajúci výskum s možnosťami riešenia problematiky. Cieľom práce je porozumieť subjektom výskumu a identifikovať ich nazeranie na implementovanie štátneho kurikula do svojich ŠkVP na úrovni implementovaného a realizovaného kurikula. Stanovený cieľ chceme dosiahnuť čiastkovými cieľmi, ktoré budú zároveň v jednotlivých etapách výskumu hlavnými cieľmi.

Výskumný cieľ č. 1: Identifikovať odlišnosti a podobnosti ŠkVP jednotlivých ZŠ z hľadiska implementovania štátneho kurikula do školského kurikula.

Výskumný cieľ č. 2: Identifikovať tie úvahy a nazerania subjektov výskumu, ktoré ovplyvňujú ich spôsob implementovania kurikula do vyučovacieho predmetu Hv.

Výskumný cieľ č. 3: Identifikovať a interpretovať realitu (činitele), ktoré sa podieľajú pri napĺňaní vzdelávacích štandardov Hv.

V súlade s čiastkovými cieľmi sme stanovili výskumné otázky:

VO1: Ako sú tvorené ŠkVP na základe štátneho kurikula?

VO2: Ako ovplyvňujú požiadavky plynúce zo ŠVP konanie učiteľov?

VO3: Ako realizujú učitelia školské kurikulum na praktickej úrovni?

Použité metódy: V prebiehajúcom výskume kvalitatívneho charakteru, zber dát uskutočníme obsahovou analýzou základných pedagogických dokumentov, pološtruktúrovaným interview s učiteľmi Hv a pozorovaním výučby Hv, za účelom zvýšenia validity vo výskume. Kódovanie v zakotvenej teórii uskutočníme otvoreným kódovaním, axiálnym kódovaním (vytvárame spojenia medzi kategóriami a subkategóriami) „čím sa počet kategórií znižuje a ich abstraktnosť zvyšuje“ (Strauss, Corbinová, 1999, In: Švaříček, Šedřová, 2014, s. 232) a selektívnym kódovaním, ktoré „vyúsťuje do vytvorenia centrálnej kategórie, ktorej sa podriaďujú všetky subkategórie“ (Gavora, 2008, s. 220). Pri uplatňovaní metódy konštantnej komparácie sledujeme veľkosť a sýtosť, čím neverifikujeme, ale generujeme teóriu. Uplatnením zámerného výberu sú výskumným súborom kurikulárne dokumenty a učitelia Hv v ZŠ.

Zhrnutie výsledkov: Pri analýze ŠkVP sme špecifickú pozornosť venovali oblastiam ako sú kľúčové kompetencie, záujmová činnosť, časová dotácia Hv, hodnotenie žiaka a materiálo-technické vybavenie pre realizáciu výučby Hv. Výber analytických jednotiek bol diferencovaný do niekoľkých oblastí obsahovej analýzy, ktoré sme zvolili podľa Porubského (2014, s. 84) a pre potreby výskumu sme modifikovali. V druhej etape výskumu nás zaujímali názory a postoje učiteľov na procesy súvisiace s jeho pripravenosťou, procesom vzdelávania, silnými a slabými stránkami učiteľa vo výučbe Hv. Náplňou tejto časti výskumu bude podrobný opis realizovanej obsahovej analýzy a hľadanie odpovedí na stanovené výskumné otázky. V tretej etape výskumu uskutočnenou zúčastneným pozorovaním získame dáta z pozorovania výučby Hv. Videozáznamy z pozorovania budú transkribované do textovej podoby a analyzované metódou otvoreného kódovania. Budeme postupovať po vetách, odsekoch a vyberieme tie, ktoré priamo alebo nepriamo súvisia s cieľmi výskumu. Výsledky výskumu získané analýzou dát budú štruktúrované podľa získaných kategórií a opísané deskriptívnou formou.

Stručný záver: Pre rozvoj nášho školstva je kľúčové, aby sa školy naučili pracovať so svojim vlastným vypracovaným vzdelávacím programom, aby využili priestor, ktorý im štát na tvorbu a využívanie ponúka. Realizovať a vytvárať podmienky, priestor pre cielené rozvíjanie hudobných schopností žiakov v ZŠ je veľmi prínosné a zmysluplné. Cieľom príspevku je predstaviť metodológiu výskumnej časti dizertačnej práce. Na základe empirického výskumu, postrehov a výsledkov z interview a pozorovania, zistíme súčasnú situáciu na školách súvisiacu s implementovaním štátneho kurikula do ŠkVP. Zaujíma nás, ako si učitelia Hv modifikujú

dokumenty ŠkVP pre predmet Hv a skutočné využívanie kurikulárneho dokumentu v praxi. Zistíme, v čom učitelia Hv vidia prínos, čo považujú za pozitívum tvoriť si svoj ŠkVP.

Kľúčové slová: hudobná výchova; štátny vzdelávací program; školský vzdelávací program; učiteľ hudobnej výchovy; zakotvená teória.

Key words: music education; national curriculum; school education programme; music teacher; grounded theory.

Literatúra

- BOROŠ, T., 2018. *Hudobná edukácia. Teória a prax*. Bratislava: Univerzita Komenského.
- FRIDMAN, L., 2020. *Kapitoly didaktiky hudby*. Banská Bystrica: Dali.
- CHARALAMBIDIS, A., 2004. Postavení hudební výchovy v RVP ZV a její metodologická východiska. In: *Metodický portál RVP.CZ 2004*. Česká republika: NPI. Dostupné na: <https://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/42/postaveni-hudebni-vychovy-v-rvp-zv-a-jeji-metodologicka-vychodiska.html>
- KOSOVÁ, B., 2017. Učitelia v reformách školy a kurikula. In: *Edukácia 2017*. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika, s. 126 – 138. Dostupné na: <https://www.upjs.sk/public/media/15903/Kosova.pdf>
- KOŠUT, M. a kol., 2017. *Využívání multimédií v hudební výchově na ZŠ a SŠ*. 2017. Brno: Masarykova Univerzita. Dostupné na: <https://munispace.muni.cz/library/catalog/book/992>
- PORUBSKÝ, Š., KOSOVÁ, B. a kol., 2014. *Škola a kurikulum - transformácia v slovenskom kontexte*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela.

Kontakt

Mgr. art. et Mgr. Jarmila Jurášová Šteigerová
Univerzita Komenského v Bratislave
Pedagogická fakulta
Račianska 59, 813 34 Bratislava
Slovenská republika
steigerova1@uniba.sk

**PROGRAM PRIMÁRNEJ PREVENCIE UŽÍVANIA NÁVYKOVÝCH LÁTOK
U ŽIAKOV SO SYNDRÓMOM ADHD V ZÁKLADNÝCH ŠKOLÁCH**
**Primary prevention programme for substance use among pupils with ADHD in
primary schools**

Richard ŠTURMANKIN

Predmet príspevku: Návykové a psychotropné látky môžeme označiť ako globálny spoločensky negatívny fenomén, ktorý priamo ovplyvňuje kvalitu života jedincov na Slovensku a vo svete. Podľa Medzinárodného úradu pre kontrolu narkotík (INCB) sa v spotrebe drog, Slovenská republika približuje k Európskemu priemeru.

Prieskumy TAD1- (Hamade, Janechová, Nociar, 2012 in Jurkovičová, Štefániková 2012) dokumentujú skôr neefektívnosť preventívnych programov s výstupom vo vysokej frekvencii počiatkovej skúsenosti s kontaktami a užívaním návykových látok u neplnoletých osôb. Veková hranica prvého kontaktu sa znižuje a podľa dostupných štatistických údajov vyplývajúcich z výsledkov prieskumov TAD1 sa prvý kontakt s tabakom a základným druhom alkoholu pohybuje okolo veku 11 rokov. Dominantnú úlohu v procese prevencie zohráva rodina s rastúcim podielom zodpovednosti školy. Aktuálne je na Slovensku v praxi uplatňovaných viacero zdravotno-preventívnych programov, ktoré sú ale zamerané na intaktných žiakov (Zdravie hrou, Zober loptu, nie drogy, (Ne)hovorme o drogách). Žiaci so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, mentálne postihnutí žiaci a aj žiaci so syndrómom ADHD, patria do rizikovej skupiny potencionalných užívateľov návykových látok, preto sme sa rozhodli venovať danej problematike.

Účel príspevku: Zhodujeme sa s tvrdením Libu (2016), ktorý tvrdí, že prevencia problémov s návykovými látkami je integrálnou súčasťou komplexného výchovného pôsobenia implikujúceho zdravotno-preventívnu edukáciu v školách. Vo vzťahu ku žiakom so syndrómom ADHD Jucovičová, Žáčková (2010) konštatujú, že ide o rizikovú skupinu užívateľov návykových látok, keďže ide o žiakov u ktorých zaznamenávame aj antisociálne správanie, spojené so sociálno-patologickými javmi, vrátane užívania návykových látok. V intenciách formulovaných konštatovaní sme sa v príspevku a následne aj v dizertačnej práci rozhodli analyzovať vývoj a aktuálnu situáciu užívania návykových látok u žiakov s ADHD a následne kreovať program primárnej prevencie užívania návykových látok, ktorý bude reflektovať špecifiká a potreby žiakov so syndrómom ADHD. Cieľom príspevku je prezentovať proces prípravy preventívneho programu a navrhnúť metodiku výskumu.

Použité metódy: Z hľadiska metodológie výskumu budeme uplatňovať metódy kvalitatívneho i kvantitatívneho výskumu. Preventívny program pre žiakov s ADHD budeme realizovať a verifikovať formou pedagogického kváziexperimentu. Bude realizovaná kritická a komparatívna analýza aktuálnych školských preventívnych programov na Slovensku a v zahraničí, neštandardizovaný dotazník zisťujúci okolnosti a súvislosti prvých kontaktov žiakov s ADHD s návykovými látkami, štrukturované pozorovanie žiakov výskumnej vzorky, štrukturované interview s učiteľmi žiakov výskumnej vzorky a neštrukturované interview so

žiakmi. Výskumný súbor bude tvoriť 30 žiakov so syndrómom ADHD, 6. ročníka a 7. ročníka, ktorí sú vzdelávaní v základnej škole štandardného typu. Z celkového počtu žiakov vo výskumnom súbore bude 15 žiakov zaradených do experimentálnej skupiny a 15 do kontrolnej skupiny.

Zhrnutie výsledkov: Očakávaným prínosom našej dizertačnej práce bude vytvorenie programu prevencie užívania návykových látok u vybranej skupiny respondentov. Metódy kvantitatívneho a kvalitatívneho zberu údajov budú verifikovať účinnosť vytvoreného preventívneho programu v praxi. Preventívny program môže prispieť k zvýšeniu úrovne vedomostí o rizikách užívania návykových látok, podporí nekonzumentské správanie u žiakov a zníži výskyt rizikového správania vo vzťahu k užívaniu návykových látok.

Stručný záver: Podľa uvedených skutočností a posúdenia problematiky užívania návykových látok z globálneho hľadiska, je hlavným cieľom nášho výskumného úsilia, na základe teoreticko-empirických zistení, kreovať, realizovať a verifikovať účinnosť preventívneho programu pre žiakov so syndrómom ADHD. Ide o edukačnú stratégiu so významným preventívnym potenciálom.

Kľúčové slová: prevencia; návykové látky; výchova k zdraviu; syndróm ADHD.

Key words: prevention; addictive substances; health education; ADHD syndrome.

Zoznam bibliografických odkazov:

HAMADE, J., JANECHOVÁ, H. a A. NOCIAR, 2012. Zhodnotenie trendov v užívaní drog na základe prieskumov TAD (tabak, alkohol, drogy) u žiakov ZŠ a študentov SŠ. In: J. Jurkovičová a Z. Štefániková: *Životné podmienky a zdravie*. Bratislava: Úrad verejného zdravotníctva, s. 239 – 246. ISBN 978-80-7159-211-2.

JUCOVIČOVÁ, D. a H. ŽÁČKOVÁ, 2010. *Neklidné a nesoustredené dítě ve škole a v rodině*. Praha: Grada. ISBN 9788024726977.

LIBA, J., 2016. *Výchova k zdraviu v školskej edukácii*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta. ISBN 978-80-555-1612-7.

MAČUROVÁ, E. a A. PAVÚK, 2007. *Školská hygiena a primárna prevencia drogových závislostí*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, Fakulta humanitných a prírodovedných vied. ISBN 978-80-8068-655-0.

Kontakt

Mgr. Richard Šturmankin
Prešovská univerzita v Prešove
Pedagogická fakulta
Ul. 17. novembra 15, 080 01 Prešov
Slovenská republika
richard.sturmankin@smail.unipo.sk
Ročník: druhý

Téma dizertačnej práce: Kreovanie a verifikácia primárnej prevencie problémov s návykovými látkami u žiakov s mentálnym postihnutím v bežných základných školách
Školiteľ: prof. PaedDr. Jozef Liba, PhD.

IDENTIFIKÁCIA A ANALÝZA ŠKOLSKÝCH PROBLÉMOV U ŽIAKOV S CHRONICKÝM OCHORENÍM

Identification and analysis of school problems in chronically ill pupils

Katarína KELEMENOVÁ

Predmet príspevku: V súčasnosti je úroveň vzdelania jednou z dôležitých hodnôt, podľa ktorých spoločnosť posudzuje človeka. Pre niektorých jednotlivcov je cesta k dosiahnutiu určitého stupňa vzdelania náročnejšia a komplikovanejšia. Chronicky chorí žiaci musia pri dosahovaní svojich edukačných cieľov prekonávať náročnejšie prekážky ako ich intaktní spolužiaci. Odborná literatúra popisuje chronické ochorenia najmä z medicínskeho pohľadu. Zameriava sa na diagnostiku či liečbu konkrétneho ochorenia. Tieto poznatky sú nepochybne veľmi dôležité a sú hodnotným prínosom pre odbornú spoločnosť. Na chorého jednotlivca však môžeme nazerať aj zo špeciálnopedagogického pohľadu. Harčáriková (2011) popisuje chorého jednotlivca ako jednotlivca v stave choroby. Ďalej chorobu popisuje ako nerovnováhu medzi organizmom a prostredím alebo ako prevahu patologických faktorov v organizme. Edukácia jednotlivca, ktorý je v stave choroby v mnohých prípadoch vyžaduje využitie špeciálnych edukačných potrieb.

Účel príspevku: Cieľom tohto príspevku je poukázať na problematiku výskytu školských problémov u vybraných skupín žiakov s chronickým ochorením. Hlavným cieľom nášho výskumu v rámci dizertačnej práce je identifikovať a analyzovať výskyt školských problémov u žiakov s chronickým ochorením.

Použité metódy: Vzhľadom k tomu, že príspevok má teoretických charakter hlavnou metódou, použitou pri tvorbe príspevku je obsahová analýza literatúry z oblasti najmä špeciálnej pedagogiky, medicíny, psychológie a pedagogiky pričom sme analyzovali prevažne zahraničné a aj domáce relevantné odborné zdroje. Za dôležité sme považovali, aby tieto zdroje boli venované nami skúmanej problematike ale príbuzným oblastiam. Literatúru a vedecké štúdie sme vyhľadávali prostredníctvom online databáz a knižníc na základe vopred vybraných kľúčových slov. Následne sme získané údaje vzájomne analyzovali a komparovali. Z tejto časti nám vyplynuli kategórie, do ktorých sme získané údaje rozdelili a v každej kategórii sme zhrnuli výsledky.

Zhrnutie výsledkov: Tejto problematike už bolo zrealizovaných niekoľko výskumov. Autori popisujú ako najzávažnejšie školské problémy u chronicky chorých napríklad školské absencie, prispôbovanie materiálneho prostredia, zhoršenie prospechu a problémy v oblasti motivácie a sústredenia. Napríklad Shaw realizoval niekoľko výskumov s podobnou tematikou. V jednom z nich (2010) uvádza, že až 17% žiakov, ktorí majú menej ako 18 rokov trpí určitým chronickým ochorením, ktoré má vplyv na ich edukáciu. Ďalej tiež popisuje, že prítomnosť chronicky chorého žiaka v škole vytvára potrebu prispôbiť mu materiálne aj vzdelávacie prostredie alebo dodatočne informovať pedagógov o diagnóze. Za zaujímavé tiež považujeme informácie, ktoré uvádza Henderson (2014), vo svojom výskume zameranom na vplyv

školských absencií na edukáciu. Chorí žiaci musia najmä pri zhoršení zdravotného stavu podstúpiť liečbu v zdravotníckom zariadení. Wilkie (2010) vo svojej štúdií popisuje vplyv vyčlenenia chronicky chorého žiaka z kolektívu. Dôležitou súčasťou vzdelávania by mala byť aj vzájomná spolupráca nielen žiakov a učiteľa, ale aj samotných žiakov navzájom. Prostredníctvom skupinových alebo kolektívnych aktivít môžu efektívne rozvíjať mnohé kompetencie, ktoré využijú aj vo svojom budúcom povolání. Vyčlenením žiaka z rovesníckeho kolektívu ho môžeme o tieto príležitosti pripraviť.

Stručný záver: V závere by sme radi poukázali na skutočnosť, že problematike školských problémov u chronicky chorých žiakov v našich podmienkach nie je venovaná dostatočná pozornosť. Z analýzy relevantnej odbornej literatúry vyplýva, že chronicky chorí žiaci majú podstatné zastúpenie v špeciálnych a bežných školách. Výskum v rámci našej dizertačnej práce bude ďalej pokračovať kvalitatívnym výskumom realizovaným so žiakmi 2. stupňa základnej školy s chronickým ochorením metódou pološtruktúrovaných rozhovorov. Teoretické východiská, ktoré sme získali prostredníctvom tejto obsahovej analýzy literatúry budú podkladom pre ďalšie pokračovanie výskumu v rámci našej dizertačnej práce. Za hlavný prínos celej našej dizertačnej práce po jej vypracovaní považujeme poznatky vyplývajúce z analýzy a identifikácie školských problémov u tejto vybranej skupiny žiakov, ktoré budú zdrojom informácií pre pedagógov, ktorí pracujú so žiakmi s chronickým ochorením.

Kľúčové slová: chronické ochorenie; žiak s chronickým ochorením; školské problémy.

Key words: chronic illness; pupil with chronic illness; school problems.

Literatúra

HARČARÍKOVÁ, T., 2011. *Pedagogika telesne postihnutých, chorých a zdravotne oslabených – Teoretické východiská*. Bratislava: IRIS.

HENDERSON, T., 2014. *The Connection Between Missing School and Health: A Review of Chronic Absenteeism and Student Health in Oregon*. Dostupné na: <https://www.attendanceworks.org/wp-content/uploads/2017/08/Chronic-Absence-and-Health-Review-10.8.14-.FINAL-REVISED.pdf>

SHAW, S., 2010: Responding to students with chronic illness. *Principal Leadership*, 3, pp. 12 – 16.

WILKIE, K., 2010: School ties: Keeping students with chronic illness connected to their school learning communities. In: *Conference: New Developments in ICT and Education*.

**KYBERŠIKANA AKO JEDNA Z FORIEM ONLINE RIZIKOVÉHO SPRÁVANIA
U ŽIAKOV SO ŠPECIÁLNYMI VÝCHOVNO-VZDELÁVACÍMI POTREBAMI
– MOŽNOSTI PREVENČIE Z POHLADU ŠPECIÁLNEHO PEDAGÓGA**
**Cyberbullying as one of the forms of online risk behavior among pupils with specific
educational needs - possibilities of prevention from the point of view of a special
educator**

Karolína KUDLOVÁ

Predmet príspevku: Predkladaný príspevok opisuje problematiku online rizikového správania a kyberšikany u žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. Internet sa stal bežnou súčasťou každodenného života žiakov, vieme však, že je oveľa viac špecifickým prostriedkom vzhľadom na jeho ľahkú dostupnosť, poskytovanie informácií či aktuálnosť, a to všetko s celosvetovým prepojením. Pracujeme s faktom, že v kyberpriestore môžu byť ľudia, kým len chcú. Anonymita, ktorú ponúkajú médiá, napomáha zastrašovaniu, úmyselnému ubližovaniu a urážaniu nielen intaktných žiakov, ale aj žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. Aj keď kyberšikana ako jedna z foriem online rizikového správania nie je v dnešnej spoločnosti novým javom, je nutné mu venovať pozornosť. Tým, že aj trávenie voľného času sa premiestnilo na virtuálne platformy, môže viesť ku rizikám, že žiaci budú zraniteľnejší. Zraniteľnejší práve voči kyberšikanovaniu. Podľa EU Kids Online IV. (2020) žiaci trávili minulý rok priemerne 2,42 h času denne na internete. Musíme brať do úvahy, že nie všetci žiaci majú možnosť vzdelávať sa, či tráviť voľný čas rovnako. Každý žiak disponuje s inými sociálnymi, ekonomickými, psychologickými a mentálnymi dispozíciami. Vzhľadom na pozitívne rozrastajúcu multidisciplinaritu na školách, sa častejšie práve problematika šikanovania posúva do kompetencie špeciálneho pedagóga. Na základe rôznorodosti a inakosti žiakov s vývinovými poruchami alebo inými postihnutiami sa títo žiaci môžu ľahko stať obeťou šikany a v našej skúmanej problematike terčom aj kyberšikany. Naším príspevkom sme chceli objasniť riešenie problematiku a jej dôležitosť aj v kontexte špeciálnej pedagogiky, ako aj žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, nakoľko sa problematika online rizikového správania či kyberšikanovania týka aj ich. Predmetom príspevku budú aj výsledky realizovaného prieskumu.

Účel príspevku: Uvedomujeme si, že ide o ťažko uchopiteľnú problematiku, ktorá môže rýchlo vzniknúť aj “zaniknúť” a ktorá nemusí mať jednotnú “tvár”, no vieme, že je potrebné hovoriť o jej dôležitosti v pedagogickej a špeciálnopedagogickej praxi preto by sme v príspevku opísali aj dôležitosť a úlohu špeciálneho pedagóga pri prevencii online rizikového správania. Tento príspevok by mohol priniesť nové poznatky pre pedagogickú aj špeciálnopedagogickú teóriu a prax. Hlavným cieľom prieskumu bolo zmapovať výskyt kyberagresie ako jednej z foriem online rizikového správania u žiakov vo veku od 8 do 19 rokov v rámci SR zvlášť sme venovali pozornosť žiakom so ŠVVP. Vychádzajúc z načrtnutých teoretických východísk, ktoré sa a priori dotýkali špeciálneho pedagóga a jeho možného zastávania funkcie výchovného poradcu alebo koordinátora prevencie sociálno-patologických javov na školách, explinuje výskumný problém v znení: výskyt online rizikového správania u žiakov so špeciálnymi výchovno-

vzdelávacími potrebami. Pre detailnejšie uchopenie problematiky výskumu sme si sformulovali nasledovné výskumné otázky: 1. Stretávajú sa žiaci so ŠVVP s útokmi v kyber priestore?
2. Akými typmi kyberagresie sú ohrození žiaci so ŠVVP?

Použité metódy: Použili sme elektronický dotazník vlastnej konštrukcie zameraný na zmapovanie výskytu kyberagresie u žiakov. V rámci tejto fázy sme využili dotazník vlastnej konštrukcie zameraný na zmapovanie výskytu kyberagresie u žiakov počas pandémie. Dotazník bol elektronický. Žiakom bol na základe rozhodnutia oslovených riaditeľov škôl alebo ním poverenou osobou sprostredkovaný online link s celým znením dotazníka. Výskumu prisudzujeme deskriptívny charakter. Zozbierané údaje sme podrobili analýze. Využili sme metódy analýzy, syntézy a dedukcie.

Zhrnutie výsledkov: Žiaci so ŠVVP sa stretli jednorazovo alebo príležitostne s nasledovnými prejavmi online rizikového správania: vyhrážanie ublížením na zdraví, zverejnením osobných údajov, fotografií, zvukových nahrávok a videí, ale aj urážaním a posmievaním cez “čet”, prostredníctvom fotografií, videí, zvuku. Rovnako boli žiaci so ŠVVP vylúčení z kyberpriestoru a v rámci dištančného vzdelávania im ostatní intaktní žiaci vypínali kamery alebo mikrofón alebo si ich odpovede nahrávali za účelom posmievania, nadávania a pod. Zo zistení nám vyplýva odpoveď, že žiaci so ŠVVP sa stretli s prejavmi online rizikového správania jednorazovo alebo príležitostne. Z výsledkov popisujeme, že ohrození sú najčastejšie žiaci, ktorí mali rôzne problémy v učení (7 %), žiaci, ktorí uviedli, že majú iné zdravotné ťažkosti (6,8 %), žiaci s ADHD (5,6 %), žiaci s dyskalkúliou (5,2 %) a žiaci s dyslexiou (3,7 %). Žiaci so ŠVVP boli ohrození vyhrážaním ublížením na zdraví, zverejnením osobných údajov, fotografií, zvukových nahrávok a videí, urážaním a posmievaním cez “čet”, prostredníctvom fotografií, videí, zvuku, vylúčením z kyberpriestoru, vypínaním kamery alebo mikrofónu či nahrávaním ich odpovedí za účelom posmievania/nadávania.

Stručný záver: Dovoľujeme si navrhnúť niekoľko odporúčaní pre pedagogickú, špeciálno-pedagogickú, výchovnú, sociálnu a ďalšiu odbornú teóriu a prax, a to: šíriť osvetu a informovanosť ohľadom online rizikového správania rovnako ako u intaktných žiakov, tak aj žiakov so ŠVVP medzi odborníkmi v školách, rovnako ako školských, výchovných aj poradenských zariadení; podnecovať školy, výchovné aj poradenské zariadenia pre realizáciu preventívnych činností vo vzťahu k online rizikovému správaniu a následne výskumne overovať ich pozitívny prínos. Preto v rámci prevencie odporúčame, ak by školy mohli mať jasné a komplexné preventívne aj poradenské postupy zamerané na všetky typy, formy a prejavy agresívneho správania vrátane jeho prejavov v kyberpriestore a zahŕňajúc aj šikanovanie a kyberšikanovanie, a prihliadať na integrovaných žiakov so ŠVVP, nakoľko sa môžu jednoduchšie stať obeťou rôznych foriem online rizikového správania. Stojíme si za názorom, že škola je povinná zabezpečiť včasný, konzistentný zásah a sociálno-emocionálnu podporu obetiam a agresorom. Podporný tím na škole môže spolupracovať so žiakmi, učiteľmi a s rodinami tak, aby zabezpečil, že každý žiak sa bude cítiť v škole bezpečne. Prevencia agresívneho správania potom môže zvýšiť pocit bezpečia pre všetkých a môže pomôcť žiakom naučiť sa správať nenásilným spôsobom. Posilnenie školského prostredia o odborníkov v rámci

podporného tímu vytvára predpoklad na väčšie možnosti realizácie aktivít v škole zameraných na širokú prevenciu pred školskou neúspešnosťou, následne aj ťažkosťami v učení a v správaní (Hollá, K., Kudlová, K., 2022). Kyberšikana medzi žiakmi je celospoločenský a zároveň aj globálny problém. Ak sa odohráva v “bežnej” populácii, je pravdepodobné, že rovnako alebo viac sa bude vyskytovať aj u zraniteľných osôb, ako sú aj žiaci so ŠVVP, ktorí môžu byť zraniteľnejší a vystavení väčšiemu riziku viktimizácie. Takisto je potrebné dať do pozornosti, že v špeciálno-pedagogickom poradenstve je kyberšikanovanie ešte málo prebádaná téma, preto na základe doterajších predbežných výsledkov zastávame názor, že je nevyhnutné naďalej informovať a vzdelávať žiakov, pedagogických odborníkov, rodičov aj širokú verejnosť o negatívnych vplyvoch spojených s online priestorom a možnostiach ich predchádzania, nakoľko by sme mali pracovať s faktom, že obeťou kyberšikanovania sa môže stať ktokoľvek.

Kľúčové slová: online rizikové správanie; špeciálnopedagogické poradenstvo; kyberšikana; žiak so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.

Key words: online risk behavior; special pedagogical counseling; cyberbullying; student with special educational needs.

Literatúra

- HOLLÁ, K., 2020. *Výchovné problémy a výchovné poradenstvo*. 1. vyd. Nitra: Pedagogická fakulta UKF v Nitre. ISBN 978 -80-558-1627-2.
- HOLLÁ, K., 2021. *Riziká kyberšikanovania a sextingu a možnosti prevencie*. [online]. Dostupné na: <https://www.nocka.sk/wpcontent/uploads/2021/07/Text-na-web-Holla-S.pdf>
- HOLLÁ, K. a K. KUDLOVÁ, 2022. Kyberagresia u žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. *Sociálna prevencia*. 17 (1), s. 18 – 19.
- IZRAEL, P., HOLDOŠ, J., ĎURKA, J. a M. HASÁK, 2019. *Skúsenosť slovenských detí a mládeže so šikanovaním a sexuálnymi obsahmi na internete. Správa z výskumu EU Kids Online IV na Slovensku*. [online]. Dostupné na: <https://www.minedu.sk/data/att/17683.pdf>
- JANKOVÁ, M., 2020. *Prevencia a riešenie šikanovania a kyberšikanovania v základných a stredných školách z pohľadu koordinátorov prevencie*. [online]. Dostupné na: <https://www.minedu.sk/data/att/17683.pdf>
- KOWALSKI, R. M. a A. TOTH, 2017. *Cyberbullying among youth with and without disabilities*. [online]. Dostupné na: <https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/s40653-017-0139-y.pdf>

Kontakt

Mgr. Karolína Kudlová
Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre
Pedagogická fakulta
Dražovská 4, 949 01, Nitra
Slovenská republika
karolina.kudlova@ukf.sk

**PREVENCIA RIZIKOVÉHO ONLINE SPRÁVANIA DETÍ Z POHLADU
UČITEĽOV 1. STUPŇA ZÁKLADNEJ ŠKOLY**
**Prevention of risk online behavior of children from the primary school teachers'
perspective**

Zuzana VAGASKÁ

Predmet príspevku: Pod vplyvom rýchlo sa rozvíjajúcej digitálnej spoločnosti je v aktuálnom čase potreba klásť dôraz na online bezpečnosť viac než nevyhnutná. Nielen pre dospelého človeka, ale aj pre dieťa je dôležité rozlišovať a nájsť rovnováhu medzi reálnym a virtuálnym svetom. Motiváciou ku skúmaniu tejto problematiky bol fakt, že mnohokrát prichádza detský používateľ do virtuálneho prostredia už vo veľmi nízkom veku a je informačne nepripravený. Spočiatku je len pasívnym prijímateľom mediálnych obsahov, no postupom času sa stáva aktívnym tvorcom, na čo nadväzujú mnohé nevhodné formy rizikového online správania. Nevyhnutnosťou pedagógov je preto realizovať včasnú prevenciu už na tomto stupni vzdelávania a tak predchádzať mnohým negatívnym dopadom. Na tomto mieste však vzniká priestor na mnohé doposiaľ nezodpovedané otázky. Sú učitelia primárneho vzdelávania dostatočne pripravení na to, aby realizovali prevenciu? Majú dostatok vedomostí a skúseností? Odkiaľ čerpajú inšpiráciu a rady? Čo by privítali ako prospešné v rámci realizácie prevencie v danej téme? Týmito otázkami sme sa zaoberali pri spracovaní empirickej časti príspevku.

Účel príspevku: Cieľom príspevku je ponúknuť pohľad učiteľov 1. stupňa základnej školy na prevenciu rizikového online správania detí v období mladšieho školského veku a to vzhľadom na ich využívanie sociálnych médií, nastavenia súkromia ako používateľov sociálnych médií, styk s nevhodným online správaním, spôsob realizácie prevencie, informovanosť v rámci témy online bezpečnosti, kontakt s metodickým materiálom a napokon návrh prospešných intervencií v rámci danej oblasti.

Použité metódy: Pre naplnenie jedného z čiastkových cieľov kvalitatívneho výskumu sme využili metódu fokusovej skupiny (Morgan, 2001), teda zberu informácií na základe skupinových interakcií medzi vybranými účastníkmi (Hendl, 1997). Výskumný súbor predstavujú 7 respondenti, teda učitelia primárneho vzdelávania z vybraných základných škôl na východnom Slovensku.

Zhrnutie výsledkov: Na základe analytického spracovania a kódovania získaných informácií prostredníctvom metódy fokusových skupín zo strany učiteľov 1. stupňa základných škôl vieme jednoznačne potvrdiť, že využívanie sociálnych médií ako prostriedku pre komunikáciu je samozrejmosťou aj pre učiteľov na tomto stupni vzdelávania, pričom 1 z respondentov odpovedal negatívne. Ústrednou činnosťou učiteľov v rámci sociálnych platforiem nie je prispievanie mediálnych obsahov, ale naopak jeho sledovanie a zdieľanie. Čas, ktorý venujú sociálnym médiám počas dňa sa výrazne nelíši, v priemere sú to zhruba 3 hodiny denne. Ich úrovne zabezpečenia osobných údajov teda, nastavenia súkromia sa líšia, v najväčšej miere však využívajú dvojité overenie prihlasovacieho hesla. Časť z nich nevie, ako informácie o sebe

dostatočne zabezpečiť, preto sú ich informácie na osobnom profile verejné. Všetci respondenti majú kontakt s viacerými formami nevhodného online správania a to v podobe hatingu - nevhodných komentárov. Ďalej rôzne podoby podvodov, vyhrážania, nevyžiadaných správ, nevhodného multimediálneho obsahu intímneho a násilného charakteru, nebezpečných výziev, ktoré môžu výraznou mierou vplývať na celkový vývin dieťaťa už v období mladšieho školského veku, v neposlednom rade s dezinformáciami a hoaxmi. V rámci prevencie rizikového online správania časť učiteľov uviedla, že prevenciu nerealizovala a ak áno, tak len v minimálnej miere s využitím animovaných videí z portálu Ovce.sk. V rámci hlbšieho ponorenia do danej problematiky sme sa pýtali, aké vedomosti majú učitelia v rámci predmetnej témy. Na túto otázku odpovedali rôzne, avšak mnohé odpovede sa vyskytovali viackrát. Všetky názory respondentov sa zhodovali v tom, že deti trávajú značnú časť dňa na internete a to aj napriek ich nízkemu veku. Učitelia mali vedomosť o tom, čo je kyberšikana, ako sa prejavuje a kde prebieha. Rovnako uviedli, že dieťa v tak nízkom veku nedokáže adekvátne reagovať na rizikovú situáciu v online prostredí. Ďalej uviedli, že táto téma je úzko prepojená z pedofiiliou a šírením detskej pornografie a aj napriek technologickému pokroku je mnohokrát útočníka náročné odhaliť. Učitelia poznajú len malú časť podporných a metodických materiálov ako napr. portál Ovce.sk, Zodpovedne.sk, Kyberšikana.sk, príručka (Ne) bezpečne v sieti, film V sieti, odborná publikácia Kyberšikana (Rogers 2011), projekt Googolienka a 7 hoaxov, aplikácia Youtubekids, Beznastrah.online.sk. Väčšina respondentov sa napokon zhodla v tom, že v rámci prevencie by privítali ukážky resp. nápady na konkrétne aktivity, prezentovanie reálnych prípadov nevhodného online správania, odborné stretnutia nielen pre učiteľov, ale aj pre rodičov.

Stručný záver: Na základe teoretických východísk a čiastkových empirických zistení pokladáme riešenie predmetnej problematiky za potrebné. Viaceré výskumy poukazujú na to, že učitelia primárneho vzdelávania vzhľadom na nízky vek žiakov sa vo výraznej miere prevencii rizikového online správania nevenujú. Mnohokrát je tento dôvod doplnený aj nízkou informovanosťou učiteľov o danej téme. Keďže podľa Ševčíkovej a Dědkovej (2014) dieťa, ktoré sa ocitne v role obete, by sa malo zveriť dospelšej osobe, ktorou by mal byť v prvom rade rodič a učiteľ, preto považujeme vzdelávanie učiteľov v rámci predmetnej problematiky za žiadúce. V nasledujúcej fáze výskumu sa ďalej budeme venovať modifikácii navrhnutého intervenčného programu na základe požiadaviek učiteľov a následne intervenčný program aplikujeme do edukačnej reality.

Kľúčové slová: prevencia; rizikové online správanie detí; učiteľ 1. stupňa základnej školy; fokusové skupiny.

Key words: prevention; risk online behavior of children; primary school teacher; focus groups.

Literatúra

HENDL, J., 1997. *Úvod do kvalitativního výzkumu*. Praha: Karolinum.

MORGAN, D., L., 2001. *Ohniskové skupiny jako metoda kvalitativního výzkumu*. Boskovice: ALBERT.

ROGERS, V., 2011. *Kyberšikana: Pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty*. Praha: Portál.

ŠEVČÍKOVÁ, A. a kol., 2014. *Děti a dospívající online. Vybraná riziká používání internetu*. Praha: Grada Publishing.

Kontakt

Mgr. Zuzana Vagaská
Prešovská univerzita v Prešove
Pedagogická fakulta
Ul. 17. novembra 15, 080 01 Prešov
Slovenská republika
zuzana.vagaska@smail.unipo.sk

An Exploration into the Effect of Teaching Digital Reading Skills on Primary Students' Reading Comprehension and Digital Literacy

Vahid NOROUZI LARSARI

Predmet príspevku: Reading is considered as one of the most essential and important skills in both native and non-native contexts. Specifically, according to Grabe (1991), reading is highly essential for students. To begin with, as Stauffer (1969) explained, reading is a way of getting information from the printed page. However, the end of the definition, i. e., print-based knowledge getting, was probably true in the 20th century; it needs modifications for the new challenges of the 21st century, known as the Information Age. In the information age, the meaning of literacy is always changing as new technologies emerge and new social practices appear. To be literate today means being able to use the combination of texting, search engines, social networking services, or any of thousands of mobile apps. To be literate tomorrow will probably be defined by even newer technologies that have yet to emerge and newer social practices that will be created to meet unexpected needs (Leu, 2000).

Literacy is changing and the important source of this change is the Internet. According to Lankshear and Knobel (2006), the Internet is the most effective system to deliver new technologies to read, write, and communicate. A lot of people today need to access information immediately at any time and place. As information upon request is becoming a common notion, digital reading is quite natural. Moreover, there is an increasing availability of various academic and professional texts on the Internet, which lead to ever-growing access to digital libraries. Because of these developments, on-screen reading is becoming widespread for both students and professionals. Goodfellow (2011) described the term *digital* as the latest descriptive term used in education to show the connection with new information and communications media. There is a general and growing tendency to use the term *literacy* synonymously with competence or ability, but despite this discussion in everyday contexts, it is still taken to mean the ability to read and write in a print environment (Goodfellow, 2011). The most significant shift in literacy research is what could be called '*digital turn*' that is a result of globalization and the increasing range of technologies for communication (Mills, 2010).

Účel príspevku: The study has two main objectives. On the one hand, the first objective is to explore the effect of teaching digital reading skills on Primary students' reading comprehension. Following this, the second objective is to explore the effect of instruction on their digital literacy. In particular, the present study aims to provide empirical data to help broaden an understanding of primary students' engagement with paper-text and web-based text reading.

Použité metódy: The present study was carried out in a private language institute in Iran. The participants were primary students who are studying English Language at a private institute. After the administration of the placement test, in order to homogenize the participants, 18 students, twelve females and six males, whose scores fell between one unit of standard deviation around the mean, were selected as the participants of this study. All these 18 students were

assigned to one group. The design of the research is based on quasi-experimental study. To this end, a sample of 18 students participated in 20 instructional sessions and were taught reading skills in both print-based and digital environments. In order to explore the effect of teaching digital reading skills on primary students' reading comprehension, their comprehension needed to be tested in both paper and digital environments. Therefore, some passages of suitable length and difficulty were needed. Besides, in order to decrease the effect of topic familiarity, the topics were required to be discipline/gender-neutral. The reading tests for both phases of the study, pre-test and post-test, were taken from the website "English For Everyone" available at <http://englishforeveryone.org/Topics/Reading-Comprehension.htm>. EnglishForEveryone.org is a resource for printable English worksheets. On the left of the website, you will find an index containing hundreds of quality teaching materials. The passages are ordered from grade 1 to grade 12 in terms of their difficulty and complexity. To control the processing demand of the texts, all of them were selected from grade 1 (Beginning level). Reading comprehension tests on printed page and computer screen were used to measure the reading comprehension of the participants prior to and after the intervention. A digital literacy questionnaire was also administered to measure the digital literacy of the participants of the study. Regarding student's digital literacy skills, a questionnaire was adapted from Adeoye and Adeoye (2017) and Shopova (2014). The questionnaire consists of three sets of questions and 43 items overall. The first set of questions was related to establishing the ability of students to independently search and find the relevant information and information resources for specific tasks effectively. The second set of questions was related to computer literacy of students and their ability to work with computers to access information and the third set of questions was related to the effective use of the abovementioned information. The questionnaire consisted of four options in the answer sheet consisting of very confident, quite confident, confident, and not confident. It is noted that the researcher translated it into Persian language in order to do reliability of the questionnaire. During the teaching sessions, the participants in both phases were given some pamphlets and handouts taken from the books, "Active Skills for Reading" (Third Edition) by Neil J. Anderson (2013) and "Fostering 21st Century Digital Literacy and Technical Competency" (First Edition) by Antonio Cartelli (2013). In the print phase, the skills such as predicting, skimming, inferencing, scanning, and previewing were taught based on the order presented in the above-mentioned book. Then, the participants practiced using these skills in reading comprehension texts. In the digital phase, the skills such as finding and evaluating online resources, checking the reliability of online resources, employing different search strategies, skimming, and scanning in the digital environment were taught and practiced. Moreover, the participants were given the chance to practically work on these skills while searching and reading the information online. In order to analyze the data, a series of parametric tests including paired t-tests along with a non-parametric test, namely, Wilcoxon test were run.

Zhrnutie výsledkov: The results revealed that the participants' reading comprehension improved at the end of the experiment suggesting that teaching digital reading skills had a statistically significant effect on learners' reading comprehension. In addition, the participants' mean ranks in digital literacy was higher in the experimental phase of the study implying that teaching digital reading skills had a statistically significant effect on students' digital literacy.

Stručný záver: These findings can help raise the knowledge of educators, school administrators, policy makers, and teacher educators as developing students' digital reading skills through a combination of print-based and digital environments can contribute to attaining more optimal educational outcomes.

Kľúčové slová: digitálna gramotnosť; čítanie s porozumením; digitálne čítanie; čítanie s porozumením.

Key words: Digital Literacy; Reading Comprehension; Digital Reading; Reading Comprehension.

Literatúra

- GRABE, W., 1991. Current developments in second language reading research. *TESOL Quarterly*, 25 (3), pp. 375 – 406.
- GOODFELLOW, R., 2011. Literacy, literacies and the digital in higher education. *Teaching in Higher Education*, 16 (1), pp. 131 – 144.
- STAUFFER, R., G., 1969. *Teaching reading as a thinking process*. New York: Harper & Row Publishers.
- LANKSHEAR, C. a M. KNOBEL, 2006. *New literacies: Everyday practices and classroom learning*, 2nd ed. Maidenhead and New York: Open University Press.
- LEU, D., J., 2000. Our children's future: Changing the focus of literacy and literacy instruction. *The Reading Teacher*, 53 (5), pp. 424 – 428.
- MILLS, K., A., 2010. A review of the "Digital Turn" in the new literacy studies. *Review of Educational Research*, 80 (2). pp. 246 – 271.

Kontakt

Vahid Norouzi Larsari (PhD Candidate)

PhD Candidate in Education, Department of Pre-primary and Primary education,
Faculty of Education, Charles University, Prague,
Czech Republic

Ročník: čtvrtý

Téma dizertační práce: An Investigation of the effect of Flipped learning Classroom on Primary students' self-efficacy and academic achievement.

Školitel: Prof. Radka Wildova

Email: larsari.vahid@gmail.com

VÝUČBA KREATÍVNEHO PÍSANIA PROSTREDNÍCTVOM DIŠTANČNÉHO VZDELÁVANIA - ZISTENIA VYBRANÝCH VÝSKUMOV

Teaching creative writing through distance learning - findings of selected research

Veronika ŠOTTEROVÁ

Predmet príspevku: Príspevok je teoretickým vstupom k dizertačnej práci s názvom: „Metódy a techniky tvorivého písania vo vyučovaní predmetu slovenský jazyk a literatúry v dištančnej forme primárneho vzdelávania.“ Jeho cieľom je poukázať na kreatívne písanie situované do edukačnej jednotky prostredníctvom e-learningu. Analyzovať tri vybrané výskumy a rôznorodosťou použitých aplikácií, výskumných vzoriek, metód, vstúpiť hlbšie do problematiky, preskúmať ju z viacerých hľadísk edukačných stupňov, čo môže dopomôcť k plánovaniu a realizácii experimentu zameraného na prepojenie e-learningu a kreatívneho písania na prvom stupni primárnej edukácie, ktorý budeme realizovať v rámci dizertačnej práce. Stanovené ciele sa stali medzníkom pri navodzovaní témy príspevku. Prvý približovaný kvalitatívno-quantitatívne orientovaný výskum bol realizovaný v Indonézii. Jeho účelom bolo zistiť praktickosť E-learning Scholooogy pri učení sa tvorivého písania na stredných školách. Obsah E-Learning Schoology pre učenie sa tvorivého písania bol prakticky využitý na základe testu malých skupín, na ktorom sa zúčastnilo desať študentov a jeden pedagóg. (Oktarina 2021). Druhý výskum (Almelhi 2021) bol realizovaný v Saudskej Arábii. Jeho cieľom boli zariadenia diskusných fór a blogov na zlepšenie kreatívnych písacích schopností študentov vysokých škôl. Výskumník použil experimentálnu metódu. Vzorku tvorilo šesťdesiat študentov vysokých škôl. Experimentálna skupina tridsať študentov bola vyučovaná e-learning metódou, ďalších tridsať študentov bolo umiestnených v kontrolnej skupine vyučovanej „tradične“. Tretí akčný výskum (Bakar Fauzi, Yasin a Yunus 2018) realizovali s tridsiatimi žiakmi piateho ročníka z troch základných škôl. Jeho cieľom bolo zlepšenie pravopisných zručností žiakov v zložených podstatných menách pomocou telegramového kvízu Autobot Quiz. Po jeho ukončení žiaci písali test zameraný na vyhodnotenie výsledkov.

Účel príspevku: Prostredníctvom kreatívneho písania jedinec vyjadruje svoje pocity, myšlienky, zdokonaľuje sa v jazyku, ale komunikuje i písmom. (Eliášová 2017). E-learning je najmladšia forma modernej gramotnosti, ktorá prenikla do inštitucionalizovaného prostredia škôl. (Belášová 2013). Shyama Rajaram (2009) uvádza, že online vyučovanie napomáha netradičným spôsobom k osvojeniu si pisateľských zručností. Ponúka dynamiku, ktorá stimuluje predstavivosť žiaka, vďaka ktorej dokáže plnohodnotne využívať kreativitu pri písaní. Klimovič (2010) sa zameriava na techniky tvorivého písania v mladšom školskom veku a približuje ich využitie v praxi. Príspevkom nadväzujeme na tieto skutočnosti a obohacujeme ich o najnovšie výskumy v danej problematike, prepojením e-learningu a tvorivého písania.

Použité metódy: Aplikovali sme teoretické metódy obsahovej analýzy a kategorizácie prístupov troch vybraných výskumov zameraných na aplikáciu kreatívneho písania a e-learningu.

Zhrnutie výsledkov: Výskum (Oktarina 2021) potvrdzuje pozitívny vplyv kreatívneho písania vo výsledkoch študentov. Spätnou väzbou uvádzajú, že obsah metódy je motivačný, uľahčuje učenie, je praktický, ľahko použiteľný, inšpirujúci, poskytuje veľa vzdelávacích skúseností. Výsledky druhého výskumu (Almelhi, 2021) ukázali, že používanie webového denníka, blogu a diskusné fóra, fungujú ako efektívny učebný nástroj podporujúci proces tvorivého písania a gramatických zručností učiacich sa subjektov. Tretím výskumom (Bakar Fauzi, Yasin a Yunus 2018) sa efektivita e-learningu potvrdila kvalitatívne, pomocou Triangulačnej metódy kontrolného zoznamu pozorovaní, rozhovorov a analýzy dokumentov. Online kvízom sa zlepšil pravopis žiakov. Uvedené výskumy nám ukazujú možnosti využitia e-learningu v procese edukácie. Vidíme rôznorodosť v použitých metódach kreatívneho písania a e-learningu v praxi. Výskumy poukazujú na rozmanité možnosti vyhodnocovania výsledkov skúmaní prostredníctvom analýzy produktov činností, testov, pozorovaní, rozhovorov či dotazníkov.

Stručný záver: Výsledky výskumov dokazujú efektívnosť prepojenia e-learningu a tvorivého písania vo výsledkoch. Subjekty sa zlepšili v gramatike, sebvýjadrovaní, tvorivých zručnostiach. Zistenia vybraných výskumov nám dávajú viac možností pri plánovaní, realizácii a následnom hodnotení vlastného experimentálneho overenia na primárnom stupni.

Kľúčové slová: kreatívne písanie; e-learning; edukácia.

Key words: creative writing; e-learning; education.

Literatúra

- ALMELHI, A., M., 2021: Effectiveness of the ADDIE Model within an E-Learning Environment in Developing Creative Writing in EFL Students. [online]. *English Language Teaching*, 14 (2), pp. 20 – 36. Dostupné na: <https://eric.ed.gov/?q=Effectiveness+of+the+ADDIE+Model+within+an+E-Learning+Environment+in+Developing+Creative+Writing+in+EFL+Students.+&id=EJ1284437>.
- BAKAR, S., F., A., FAUZI, F., H., YASIN, N., F., M. a M., M., YUNUS, 2018: Compound Chunk: Telegram autobot quiz to improve spelling on compound nouns. [online]. *International Journal of Academic Research in Progressive Education and Development*, 8 (1), pp. 48 – 63. Dostupné na: <https://hrmars.com/index.php/IJARPED/article/view/5509/Compound-Chunk-Telegram-Autobot-Quiz-to-Improve-Spelling-on-Compound-Nouns>.
- BELÁSOVÁ, Ľ., 2013. *Elementárna gramotnosť*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta.
- ELIAŠOVÁ, V., 2017. *Tvorivé písanie a možnosti jeho využitia v edukačnom procese*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave.
- KLIMOVIČ, M., 2010. *Tvorivé písanie v mladšom školskom veku*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta.
- OKTARINA, S., 2021: Students' Responses Towards E-Learning Schoology Content On Creative Writing Learning During The Covid 19 Pandemi. [online]. *English Review: Journal of English Education*, 10 (1), pp. 195 – 198. Dostupné na:

<https://repository.unsri.ac.id/69178/1/artikel%203%20Jurnsl%20erjee%20sinta2%20%20DES%202021.pdf>.

RAJARAM, S., 2009: Application of e-learning in creative writing. [online]. *DESIDOC Journal of Library & Information Technology*, 29 (1), pp. 31 – 36. Dostupné na: <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.948.8499&rep=rep1&type=pdf>.

Kontakt

Mgr. Veronika Šotterová
Univerzita Komenského v Bratislave
Pedagogická fakulta
Račianska 59, 813 34 Nové Mesto
Slovenská republika
sotterova1@uniba.sk

**METÓDY SKÚMANIA OSVOJOVANIA SI
VÝZNAMU SLOVA DIEŤAŤOM PREDŠKOLSKÉHO VEKU**
**Methods of researching the acquisition of the meaning of words by preschool-aged
children**

Nikoleta LIPTÁKOVÁ

Predmet príspevku: V príspevku sa zaoberáme výskumnými metódami použitými pri riešení výskumnej otázky *Ako si deti osvojujú význam slov v predškolskom veku?*, ktorú stanovujeme ako jednu z čiastkových výskumných otázok v našej dizertačnej práci s názvom *Osvojovanie si významu slova a stimulácia reči dieťaťa v predprimárnej edukácii*. Odpoveďou na stanovenú otázku získavame informácie o rozsahu a aspektoch organizácie mentálneho slovníka dieťaťa v materskej škole z hľadiska osvojovania si významov slov.

Ako základnú výskumnú metódu uplatňujeme pološtruktúrovaný rozhovor (Gavora a kol. 2010). V rámci pološtruktúrovaného rozhovoru však naprieč celým výskumom využívame metódu elicitácie, ktorá skúma online procesy pri spracovaní jazyka – bezprostredné nadviazanie verbálneho alebo manipulačného úkonu na mentálne procesy (Garrod 2006). Mertins (2017) uvádza, že elicitácia umožňuje výskumníkovi skúmať jazykovú produkciu cez vytvorenie určitého kontextu na základe zvoleného podnetu. Vo vytvorenom situačnom kontexte je následne možné vyvolať (elicitovať) rečovú produkciu dieťaťa so zameraním na sledovanie určitých jazykových javov.

Vzhľadom na vek detí pracujeme vo výskume aj s možnosťou využitia mimojazykových prostriedkov na vyjadrenie určitej jazykovej kompetencie. Metódu elicitácie v pološtruktúrovanom rozhovore modifikujeme využitím obrázkovej metódy. Vychádzame pritom z realizovaných výskumov detskej reči v oblasti lexikálnej roviny na Slovensku (Klindová 1970, Vužňáková 2020) v ktorých dominuje práve obrázková metóda. Ako reprezentácia určitého významu slúži obrázok, ktorý je ľahko interpretovateľný aj pre dieťa v predčitateľskom období a tiež poskytuje aj možnosť odpovede neverbálnym úkonom (manipulácia s obrázkom) v prípade, ak dieťa odpoveď nevie verbalizovať (Klindová 1970).

Ďalšou doplnujúcou metódou je kresba, ktorá je ako metóda vo výskume lingvistického charakteru na Slovensku málo používaná. Metóda kreslenia je vo veľkej miere využívaná ako projektívna metóda v psychologickom či sociologickom výskume (Šupšáková 2013), pretože ponúka respondentovi možnosť reflektovať aj také vnútorné obsahy, ktoré nedokáže alebo nechce verbalizovať (Malček 2017). V tom vidíme potenciál efektívneho získavania odpovede aj u detí, pri ktorých nie je ešte možné získať verbálnu odpoveď.

Organizáciu mentálneho slovníka dieťaťa na základe sledovania asociačných vzťahov medzi lexikálnymi jednotkami uchopujeme metódou asociačného experimentu. Aj napriek tomu, že asociačný experiment je primárne projektívnou, psychodiagnostickou technikou, podľa Kondáša (Kondáš 1979) je táto metóda uplatniteľná aj pri hodnotení úrovne a dynamiky kognitívnych procesov naviazaných na rečové kompetencie dieťaťa. Metódu asociačného experimentu v psycholingvistickom výskume využíva napríklad aj L. Maršálová (1982) pri skúmaní asociačných štruktúr v mentálnom slovníku detí mladšieho školského veku. V našej práci sa zameriavame na elicitovanie voľných verbálnych asociácií prostredníctvom

podnetových lexikálnych jednotiek. Voľné asociácie doplníme o sledovanie verbálnej explikácie významu podnetovej lexikálnej jednotky u dieťaťa (Vužňáková 2020), čo môže, v rámci nášho výskumu, prispieť k lepšiemu porozumeniu vzťahov medzi skúsenosťou dieťaťa a vývinom jeho kognitívnych štruktúr v procese osvojovania si významu slov.

Účel príspevku: Účelom príspevku je opísať metodologické východiská tvorby výskumných nástrojov použitých v prvej z dvoch častí výskumného projektu k rozpracovanej dizertačnej práci. Ako východisko pre výber výskumných metód uvádzame vybrané doteraz realizované výskumy detskej reči na Slovensku.

Použité metódy: V pološtruktúrovanom rozhovore prostredníctvom metódy elicitácie sa snažíme získať od dieťaťa verbálne odpovede do takej miery, v akej je schopné ich poskytnúť. Charakter ďalších zvolených výskumných metód (obrázková metóda, kresba) nám však poskytuje možnosť zachytiť výpoveď dieťaťa aj vtedy, keď nie je schopné verbalizovať svoju odpoveď, čo môže byť spôsobené napríklad rozsahom slovnej zásoby, ktorý odráža aktuálnu vývinovú úroveň dieťaťa. Analýza verbálnych aj neverbálnych odpovedí dieťaťa, nám môže poskytnúť komplexnejší pohľad nielen na jazykovo-komunikačnú kompetenciu dieťaťa, ale aj na kognitívne spracovanie reality v procese osvojovania si významu slov, ktoré s touto kompetenciou úzko súvisí.

Zhrnutie výsledkov: Ako metódu zberu dát v aktuálnej fáze výskumu sme použili audionahrávky a videonahrávky rozhovorov s deťmi a tiež fotografie kresieb detí. Počas terénneho výskumu sme získali približne trinásť hodín nahrávok pološtruktúrovaných rozhovorov s deťmi a 240 kresieb. Uvedený materiál je v súčasnosti podrobovaný analýze kvalitatívneho charakteru, ktorej účelom je priniesť odpovede na konkrétne otázky vytýčené vo výskume. Otázky sú zamerané na sledovanie spôsobu organizácie a rozsahu mentálneho slovníka dieťaťa, na základe zisťovania vybraných princípov osvojovania si významu slova (*Aký je vzťah medzi prototypovým významom a osvojovaním si významu slov v predškolskom veku?*; *Ako vplýva polysémia na osvojovanie si významov slov v predškolskom veku?*; *Ako ovplyvňujú asociácie organizáciu mentálneho slovníka v predškolskom veku?*; *Ako explikácie významov slov odkrývajú mieru osvojenosti významu slov?*).

Stručný záver: Len na základe dôkladného poznania vývinu detskej reči je možné navrhovať efektívne stratégie na stimuláciu reči. Na Slovensku existuje malé množstvo výskumov, ktoré objasňujú implicitné poznanie a osvojovanie si významu slov u detí v predškolskom veku (Vužňáková 2020). Aj z uvedeného dôvodu výskumný projekt našej práce delíme na dve časti. V prvej časti výskumu sa snažíme bližšie objasniť proces osvojovania si významu slov a rozšíriť empirické poznanie o danom fenoméne na Slovensku. Používame pritom metódy, ktoré sa uplatňujú vo výskumoch lingvistického a psycholingvistického charakteru. Nasledujúca, pedagogicky orientovaná časť výskumu vyplýva z analýzy získaných dát v predchádzajúcej časti a je obsiahnutá v otázke *Ako stimulovať osvojovanie si významu slov v predškolskom veku?*. V tejto časti práce sa budeme orientovať najmä na využitie kognitívno-kultúrneho prístupu jazyku (Pacovská a kol. 2021) v edukačnej praxi.

Kľúčové slová: osvojovanie si významu slova; detská reč; psycholingvistické metódy.

Key words: word meaning acquisition; child's speech; psycholinguistic methods.

Literatúra

- GARROD, S., 2006. Psycholinguistic Research Methods. In: *Encyclopedia of Language and Linguistics (second edition)*. [online]. pp. 251 – 257. Dostupné na: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/B0080448542041559?via%3Dihub>.
- GAVORA, P. a kol, 2010. Elektronická učebnica pedagogického výskumu. [online]. Bratislava: Univerzita Komenského. Dostupné na: <http://www.e-metodologia.fedu.uniba.sk/>.
- KLINDOVÁ, Ľ., 1970. *Od kategórie k pojmu (Vývin triedenia a pojmu u detí od 3 do 7 rokov)*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo.
- KONDÁŠ, O., 1979. *Asociačný experiment (príručka)*. Bratislava: Psychodiagnostické a diagnostické testy.
- MALČEK, J., 2017. Využitie kresby začarovanej rodiny pre činnosť sociálnych pracovníkov. In: A. Mátel – L. Janechová – M. Hála (eds.): *Aktuální trendy sociální práce v kontextu měnících se požadavků trhu práce*. Příbram: Ústav sv. Jana N. Neumanna – VŠZaSP sv. Alžbety Bratislava, s. 68 – 73.
- MARŠÁLOVÁ, L., 1982. *Psycholingvistická analýza lexiky: Asociačné štruktúry v subjektívnom slovníku*. Bratislava: SPN.
- MERTINS, B., 2017. Psycholingvistické metódy. In: P. Karlík, M., Nekula a J. Pleskalová (eds.): *CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny*. [online]. Dostupné na: <https://www.czechency.org/slovník/PSYCHOLINGVISTICK%C3%89%20METODY>.
- PACOVSKÁ, J., NEBESKÁ, I., RÖRICH, A. a I. VAŇKOVÁ, 2021. *Škola jako místo radosti z přemýšlení o jazyce*. Praha: Akropolis.
- ŠUPŠÁKOVÁ, B., 2013. *Detský výtvarný prejav. Od čmáraníc k obrazom a ich významom*. Bratislava: Dolis.
- VUŽŇÁKOVÁ, K., 2020. Znalosti lexikálnej kategorizácie. In: M. Klimovič, M. Kopčíková, Ľ. Liptáková, K. Vužňáková: *Implicitné jazykové znalosti dieťaťa*. Prešov: Vydavateľstvo Prešovskej univerzity v Prešove, s. 109 – 192.

Kontakt

Mgr. Nikoleta Liptáková
Prešovská univerzita v Prešove
Pedagogická fakulta
Ul. 17. novembra 15, 080 01 Prešov
Slovenská republika
nikoleta.lipakova@smail.unipo.sk

PODPORA ČITATEĽSKEJ PREDSTAVIVOSTI A POROZUMENIA LITERÁRNEHO TEXTU S VYUŽITÍM OBRAZOVÝCH KNÍH

Supporting the reader's imagery skills and understanding of literary text using picture books

Veronika ČIGARSKÁ

Predmet príspevku: Na Slovensku možno dlhodobo sledovať klesajúci trend v oblasti čitateľskej gramotnosti a porozumenia čítaného literárneho textu. Výsledky medzinárodných testovaní PIRLS a PISA vykazujú podpriemerné výkony slovenských žiakov v porovnaní s ostatnými krajinami OECD. Zároveň je súčasný žiak konfrontovaný s vizuálnym svetom, ktorý sa mu predkladá takmer všade, v reklamách, v tlači, na internete. Gramotnosť sa zo svojej všeobecnej podstaty, teda ako schopnosti čítať text s porozumením, rozšírila o vizuálnu zložku. Žiaci sa teda neučia čítať len text, ale čítať a interpretovať aj vizuálne informácie. V poslednom období taktiež narastá produkcia obrazových kníh a s ňou záujem literárnych vedcov o ich skúmanie, analýzy a interpretácie detským recipientom. Predmetom príspevku je problematika recepcie textovo-obrazových naratívov dieťaťom mladšieho školského veku.

Účel príspevku: V zahraničnom prostredí nájdeme množstvo výskumov, ktoré poukazujú na benefity využívania obrazových kníh vo viacerých edukačných oblastiach, napr. pri rozvíjaní čitateľskej a komunikačnej kompetencie, zvyšovaní motivácie žiakov k čítaniu, pri rozvíjaní vizuálnej schopnosti interpretovať obrazy, ich estetického hodnotenia či schopnosti lepšie porozumieť multimodálnym textom. Niektoré výskumy poukázali na synergický vzťah medzi textom a ilustráciou, ktorý pozitívne ovplyvnil vybavovanie si príbehu, významy, ktoré čitatelia z príbehu vytvorili, ale aj ľahkosť porozumenia príbehu. Vplyvu obrazových kníh, ich synergickému efektu pri zvyšovaní úrovne čitateľskej predstavivosti a porozumenia naratívneho textu sa venovali viacerí výskumníci (Serafini, Hoelting 2017; Boerma, 2016). Na efektívnosť textovo-obrazových naratívov pri čitateľoch s nižšou úrovňou porozumenia naratívneho textu poukázali ďalší zahraniční vedci (Hibbing a Rankin-Erickson 2003; Lohfink 2015). Naším zámerom je poukázať na možný pozitívny vplyv čítania a interpretácie tohto žánru na úroveň čitateľskej predstavivosti a s ňou súvisiaceho porozumenia čítaného verbálno-vizuálneho textu.

Použité metódy: V príspevku sa v rámci predvýskumu zameriavame na zisťovanie úrovne čitateľskej predstavivosti a porozumenia literárneho textu. Žiakom 3. ročníka budeme adresovať štandardizované dotazníky (Sheveland 1992; Boerma 2016) na zisťovanie živosti predstáv a čitateľskej predstavivosti vo všeobecnosti. Zároveň s nimi budeme realizovať edukačné jednotky zamerané na prácu s literárnym textom bez obrazovej zložky a s obrazovou knihou. Po realizácii edukačných jednotiek adresujeme žiakom 3. ročníka dotazník na zisťovanie porozumenia literárneho textu a obrazovej knihy. Výsledky z týchto dotazníkov zanalyzujeme, porovnáme a interpretujeme.

Zhrnutie výsledkov: Textovo-obrazové naratívy, resp. obrazové knihy predstavujú žáner kombinujúci verbálnu aj vizuálnu naráciu, resp. obrazová časť má prevahu oproti textu, ktorý je minimalistický, no myšlienково bohatý. Obraz v nich nie je len vizuálnym sprievodom k textu ako pri ilustrovaných knihách, ale vystupuje ako samostatný sémantický celok, ktorý v kombinácii s textovou zložkou obohacuje interpretačné pole. Pri ich recipovaní je potrebné brať do úvahy viaceré zložky. Hovoríme napr. o výtvarnej technike, ktorú autor využil, voľbe farieb, tvarov, línií, o umiestnení a tvare ilustrácií a ich väzbe na text, ako aj spracovaní obálky a zadnej časti knihy, predsádok či titulného listu, ktoré nesú samostatné významy a rozširujú možnosti interpretačného poľa. Svojou kompozíciou poskytujú viaceré možnosti konštruovania významov na základe vzájomných vzťahov obrazu a textu, čím predstavujú pre čitateľov aktívne zapojenie sa do čitateľského procesu. Predpokladáme, že textovo-obrazový naratív má potenciál pre rozvíjanie čitateľskej predstavivosti, komplexnejšiu tvorbu mentálnych modelov a celkové porozumenie čítaného príbehu. Výsledky z dotazníkových šetrení a edukačných jednotiek budeme prezentovať po realizácii predvýskumu.

Stručný záver: Obrazové knihy svojou skladbou tvoria špecifický žáner, pre detského čitateľa nové výzvy, čím vytvárajú potenciál vo viacerých oblastiach. Za významné považujeme rozšírené možnosti zapojenia čitateľa do diskusie o vizuálnom charaktere obrazových kníh, ktoré mnohokrát rozširujú pole recepcie, prinášajú nové poznatky, obohacujú obrazotvornosť a fantáziu, pomáhajú pri tvorbe významov, pri identifikácii nových, nepoznaných slov, rozširujú čitateľove interpretácie o netextové informácie, napr. o postavách, prostredí, čase. S prevahou obrazovej zložky v obrazových knihách súvisí potreba zvýšiť povedomie o vizuálnej gramotnosti, vizuálnych obrazoch, umení a dizajne, vizualite vo všeobecnosti, aby sa žiaci mohli zhovárať a viesť debaty aj o výtvarnej stránke knihy. Verbálno-vizuálny charakter obrazovej knihy v teórii dvojitého kódovania podporuje obrazotvornosť a tvorbu mentálnych reprezentácií, posilňuje využívanie vyšších kognitívnych funkcií a procesov a umožňuje rekonštrukciu vlastného poznania, myslenia a cítenia detského recipienta.

Kľúčové slová: čitateľská predstavivosť; porozumenie literárneho textu; textovo-obrazový naratív; dieťa mladšieho školského veku.

Key words: reader's imagery skills; comprehension of a literary text; text-pictorial narrative; junior school-age child.

Literatúra

BOERMA, I., 2016. Reading pictures for story comprehension requires mental imagery skills. *Frontiers in psychology*. 7. Dostupné na:

<https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2016.01630/full>

HIBBING, A. a J. RANKIN-ERICKSON, 2003. A picture is worth a thousand words: Using visual images to improve comprehension for middle school struggling readers. *The reading teacher*. 56 (8), pp. 758 – 770.

KACHORSKY, D., A. L. MOSES, F. SERAFINI a M. HOELTING, 2017. Meaning making with picturebooks: young children's use of semiotic resources. *Literary research and instruction*, 56 (3), pp. 231 – 249.

LOHFINK, G., 2015. Struggling readers „noticing“ to make meaning of picture books. *The open communication journal*. 9. pp. 12 – 22.

SHEVELAND, D. E., 1992. Development of Sheveland Vividness of Imagery Questionnaire in Grades 3-6. *42nd Annual Meeting of the National Reading Conference*. Dostupné na: <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED352634.pdf>

Kontakt

Mgr. Veronika Čigarská

Prešovská univerzita v Prešove

Pedagogická fakulta

Ul. 17. novembra 15, 080 01 Prešov

Slovenská republika

Ročník: tretí

Téma dizertačnej práce: Kognitívno-estetické aspekty textovo-obrazových naratív v kontexte primárnej edukácie

Školiteľ: prof. PhDr. Zuzana Stanislavová, Csc.

Konzultant: Mgr. Iveta Gal Drzewiecka, PhD.

veronika.cigarska@smail.unipo.sk

**SLOVÁ S ETYMOLOGICKÝM PRAVOPISOM A MIERA OSVOJENIA SI ICH
VÝZNAMU U ŽIAKOV PRIMÁRNEHO VZDELÁVANIA**
Words with etymological orthography and their understanding by primary school pupils

Lenka JARUŠINSKÁ

Predmet príspevku: Problematikou osvojovania si pravopisu sa zaoberáme v dôsledku neuspokojivej úrovne pravopisných znalostí a zručností napriek vynaloženému úsiliu učiteľov. Príspevok je zameraný na problematiku písania slov s etymologickým pravopisom, ktorý sa podľa súčasného kurikula začínajú učiť žiaci v 3. ročníku (Inovovaný ŠVP pre 1. stupeň ZŠ – Slovenský jazyk a literatúra 2015). Proces osvojovania si pravopisu je náročný a dlhodobý proces (Štefanovič 1967). Aby došlo k vytvoreniu správneho pravopisného návyku, je potrebné v procese osvojovania dodržať štvorčlennú asociačnú štruktúru: „*sluchovo-artikulačné vnímanie pravopisného javu – jeho sémantický význam – jeho zrková predstava – písomná reakcia*“ (Ballay 1965, s. 68). Pri súčasnej veľkosti súbore slov s etymologickým pravopisom v najpoužívanejšej učebnici slovenského pre 3. ročník ZŠ (2012), ktorý obsahuje 410 slov (pozri Klimovič 2019), je náročné takúto štruktúru dodržať. Vo vyučovacom procese sa preto oslabuje prvok významu slova s daným pravopisným javom.

Účel príspevku: Cieľom príspevku je predstaviť výsledky realizovaného prieskumu, ktorý bol zameraný na zistenie miery osvojovania si významu slov s etymologickým pravopisom. Príspevok je súčasťou komplexnejšieho výskumu, ktorý má ambíciu identifikovať slabé miesta v procese osvojovania si etymologického pravopisu, ponúknuť riešenie a pilotne overiť inovovaný model vyučovania pravopisu vybraných slov.

Použité metódy: Na zistenie miery osvojovania si významu slov sme použili metódu dotazníka. Výskumnú vzorku tvorilo 106 žiakov 2. – 5. ročníka základnej školy. Prieskum bol realizovaný so súborom 21 slov s etymologickým pravopisom, ktoré boli vybrané zo základného súboru. Administrátormi boli z dôvodu zatvorených škôl rodičia a iní dospelí rodinní príslušníci. Inštrukcie pre administráciu dotazníka boli uvedené v úvodnej časti hárka. Úlohou administrátora bolo zaznamenať doslovnú odpoveď žiaka do vyhradenej časti hárka. Výsledky prieskumu boli spracované po ročníkoch a zároveň pre každé slovo samostatne. Aby bolo možné vzájomne porovnať výsledky naprieč vekovými kategóriami, jednotlivým odpovediam žiakov sme priradili bodové hodnotenie: 2 body boli pridelené odpovedi, v ktorej žiak dostatočne objasnil význam slova, 1 bod bol pridelený odpovedi, v ktorej žiak čiastočne objasnil význam slova, 0 bodov bolo pridelených odpovedi, v ktorej žiak neobjasnil význam slova. Význam slov zaznamenaný administrátorom v hárku sme porovnali s uvedeným výkladom v Krátkom slovníku slovenského jazyka (2003).

Zhrnutie výsledkov: Analýzou výsledkov sme na základe stúpajúcej, resp. klesajúcej tendencie miery osvojovania si významu v jednotlivých ročníkoch vymedzili štyri skupiny: 1. slová s vysokou mierou osvojovania si významu vzhľadom na vek (napr. *žmýkať*, *výskat'*), 2. slová so stúpajúcou tendenciou miery osvojovania si významu so zvyšujúcim sa vekom (napr. *mýto*, *výr*),

3. slová s klesajúcou tendenciou miery osvojenia si významu napriek zvyšujúcemu sa veku (napr. *smyk*, *vyhňa*), 4. slová s nízkou mierou osvojenia si významu vzhľadom na vek (napr. *prýštiť*, *ryk*).

Zaujímavé výsledky priniesla analýza slov, pri ktorej sme vypočítali priemernú hodnotu miery osvojenia si významu a následne slová kategorizovali: 0 – 0,99 (napr. *prýštiť*, *rýdzi*), 1 – 1,49 (napr. *mýto*, *výr*), 1,5 – 2 (napr. *sychravý*, *žmýkať*).

Výsledky prieskumu poukázali na možné prepojenie miery osvojenia si významu slov s etymologickým pravopisom a nízkou frekvenciou v hovorenej a písanej reči. Ukazuje sa, že niektoré slová s etymologickým pravopisom sa nachádzajú v základnom súbore vybraných slov neopodstatnene. Argument, že majú patriť do základného súboru, je oslabovaný nízkou mierou poznania ich významu v našom prieskume. Limitom prieskumu je administrácia dotazníka, nerovnomerne zastúpený počet respondentov v jednotlivých ročníkoch a relatívne nízky počet respondentov.

Stručný záver: Prekvapivým zistením je klesajúca miera osvojenia si významu slov s etymologickým pravopisom vo 4. – 5. ročníku aj napriek tomu, že sa s nimi žiaci oboznamujú v 3. ročníku. Slová, ktorých miera porozumenia je nižšia ako 1, sa ukazujú ako problematické a málo používané v bežnej reči. Na základe čiastkových výsledkov by sa asi malo uvažovať o vyradení týchto slov zo základného súboru slov s etymologickým pravopisom, ktorý si osvojujú žiaci v 3. ročníku primárneho vzdelávania.

Kľúčové slová: pravopis; etymológia; význam slova; mladší školský vek.

Key words: orthography; etymology; meaning of a word; younger school age.

Literatúra

- BALLAY, J., 1965. *Metodika pravopisu*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo.
- Inovovaný ŠVP pre 1. stupeň ZŠ – Slovenský jazyk a literatúra. [online]. 2015. Bratislava: Štátny pedagogický ústav. Dostupné na: https://www.statpedu.sk/files/articles/dokumenty/inovovany-statny-vzdelavaci-program/sjl_pv_2014.pdf [cit. 2022-10-03].
- Krátky slovník slovenského jazyka [online]. 2003. Bratislava: Veda. ISBN 80-224-0750-X. Dostupné na: <https://slovník.juls.savba.sk/?d=kssj4>.
- KLIMOVIČ, M., 2019. Spracovanie učiva o vybraných slovách v učebniciach slovenského jazyka pre primárne vzdelávanie od 80. rokov 20. storočia po súčasnosť [online]. In: A. Mitrová a Z. Sláviková: *Jazyk a umenie pre deti a mládež v hodnotových a didaktických pohľadoch*. Dostupné na: <https://www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/Mitrova1> [cit. 2022-09-19].
- ŠTEFANOVIČ, J., 1967. *Osvojovanie pravopisu*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo.

Pramene

- HIRSCHNEROVÁ, Z. a R. ADAME, 2012. *Slovenský jazyk pre 3. ročník základných škôl*. Bratislava: AITEC. ISBN 978-90-8146-198-9.

Kontakt

Mgr. Lenka Jarušínská
Prešovská univerzita v Prešove
Pedagogická fakulta
Ul. 17. novembra 15, 080 01 Prešov
Slovenská republika
lenka.jarusinska@smail.unipo.sk

NARUŠENÁ KOMUNIKAČNÁ SCHOPNOSŤ DETÍ S HYDROCEFALOM V RANOM VEKU

Impaired communication skill in children with hydrocephalus at an early age

Mária OLEJÁROVÁ

Predmet príspevku: Predmetom teoretického príspevku je problematika rozvíjania komunikácie detí s hydrocefalom v ranom veku. Pojem hydrocefalus označuje patologický stav, pri ktorom sa vo vnútroľbovom priestore nadmerne hromadí mozgomiechový mok (Kolarovszki, 2020). V obraze tejto diagnózy môže byť prítomné celé spektrum pridružených narušení či postihnutí (Kuniaková a kol., 2019; Zahl et al., 2018). Skúmaná problematika je orientovaná na narušenú komunikačnú schopnosť (NKS). U detí s hydrocefalom existuje riziko NKS vzniknutej na podklade poškodenia centrálného nervového systému (CNS). Klinický obraz hydrocefalu je variabilný, preto sú prítomné symptomatické poruchy reči. Vo všeobecnosti platí, že v období raného veku je mozog schopný najlepšie prijať jazyk a integrovať ho do neurónovej siete, ktorá je dôležitá pre rozvoj intelektuálnych schopností a správania (Fleischhacker, Brooks, 2009). Efektivita intervencie je úzko spätá so zrením CNS a neuroplasticitou, tieto procesy sú najdynamickejšie v období raného veku.

Účel príspevku: Cieľom príspevku je teoretické spracovanie poznatkov vo vzťahu k problematike NKS detí s hydrocefalom v ranom veku a návrh riešenia výskumu orientovaného na možnosti rozvíjania komunikačných zručností týchto detí. Návrh metodiky výskumu vyplýva z výskumného problému: Existuje možnosť vytvorenia takého intervenčného programu, ktorý by podporil komunikačné zručnosti detí s hydrocefalom v ranom veku?

Použité metódy: Vo výskume budú použité kvalitatívne a kvantitatívne výskumné metódy. Cieľom výskumu bude verifikovať efektivnosť zostaveného intervenčného programu na podporu komunikačných zručností detí s hydrocefalom v ranom veku. Edukačné aktivity v intervenčnom programe budú vychádzať z poznatkov vývinu detskej reči, modelovania komunikačných príležitostí, prvkov AAK a aktivít zameraných na prepájanie mozgových hemisfér a jemnomotorických činností. Výskumný súbor budú tvoriť traja respondenti v ranom veku s diagnózou hydrocefalus, ktorý bude vytvorený zámerným výberom podľa nasledujúcich kritérií: dieťa v ranom veku (od 26 – 36 mesiacov); diagnostikovaný získaný hydrocefalus v ranom veku; dieťa so zavedeným shantom; možnosť absolvovania intervencie pravidelne a intenzívne päť dní v týždni počas šiestich mesiacov. Výskum sa bude realizovať v centre poskytujúcom intervenčné služby pre deti s mentálnym a viacnásobným postihnutím. Realizácia výskumu bude pozostávať zo *vstupného hodnotenia detí* na základe participačného pozorovania, riadeného rozhovoru so zákonnými zástupcami skúmaných detí, štandardizovaného dotazníka Test komunikačného správania: SLOVÁ A GESTÁ (TEKOS I) a Test komunikačného správania: SLOVÁ A VETY (TEKOS II), štúdia dostupnej dokumentácie. V *intervenčnej etape výskumu* bude využitá metóda experimentu v podobe aplikácie cielene vytvoreného intervenčného programu na základe výsledkov vstupného hodnotenia, v rámci ktorého sa bude realizovať *priebežné hodnotenie komunikačných prejavov*

detí prostredníctvom štandardizovaného dotazníka TEKOS I a TEKOS II, participačného pozorovania, analýzy získaných dát. *Výstupné hodnotenie detí* sa bude realizovať prostredníctvom štandardizovaného dotazníka TEKOS I a TEKOS II, kazuistickej metódy, metódy vyhodnotenia a interpretácie získaných výsledkov. Na základe výsledkov výskumu budú formulované odporúčania pre špeciálnopedagogickú prax.

Zhrnutie výsledkov: Na verifikáciu stanovených hypotéz bude použitý ABAB typ jednoprípadového experimentálneho dizajnu. Z hľadiska kvalitatívneho spracovania získaných dát bude využitá kazuistická metóda.

Stručný záver: U detí s hydrocefalom sa často stretávame s pridruženou NKS, z toho dôvodu realizovaný výskum bude zameraný na možnosti špeciálnopedagogickej intervencie, ktoré by boli efektívne a aplikovateľné v praxi.

Kľúčové slová: hydrocefalus; narušená komunikačná schopnosť; symptomatické poruchy reči; plasticita CNS; raný vek.

Key words: hydrocephalus; impaired communication skill; symptomatic speech impairment; CNS plasticity; early age.

Literatúra

- GAVORA, P. a kol., 2010. *Elektronická učebnica pedagogického výskumu*. [online]. Bratislava: Univerzita Komenského. Dostupné na: <http://www.e-metodologia.fedu.uniba.sk/>
- KAPALKOVÁ, S. a kol., 2010. *Hodnotenie komunikačných schopností detí v ranom veku*. Bratislava: Slovenská asociácia logopédov. ISBN 978-80-89113-83-5.
- KOLAROVŠZKI, B., 2020. *Vybrané kapitoly z detskej neurochirurgie I*. Martin: UK. ISBN 978-80-8187-081-1.
- KUNIAKOVÁ, D., PETRÍK, M., SMREK, M., RUDINSKÝ, B., BÉDER, I., BABALA, J. a F. HORN, 2019: Liečba hydrocefalu u detí – naše skúsenosti. *Pediatrica pre prax*, 20 (2), s. 74 – 77.
- FLEISCHHACKER, W. W. a D. J. BROOKS, 2009. *Neurodevelopmental disorders*. Viedeň: Springer – Verlag, ISBN 103-211-26292-X.
- ZAHL, S., M., EGGE, A., HELSETH, E., SKARBO, A. a K. WESTER, 2018: Quality of life and physician-reported developmental, cognitive and social problems in children with benign external hydrocephalus—long-term follow-up. *Child's Nervous System*, 35 (2), pp. 245 – 250.

Kontakt

Mgr. Mária Olejárová
Prešovská univerzita v Prešove
Pedagogická fakulta
Ul. 17. novembra 15, 080 01 Prešov
Slovenská republika
maria.olejarova@smail.unipo.sk

**VYUŽITIE NEUROPEDAGOGICKÉHO PRÍSTUPU V INTENCIÁCH
POHYBOVÉHO INTERVENČNÉHO PROGRAMU U ŽIAKOV SO ŠPECIÁLNYMI
VZDELÁVACÍMI POTREBAMI**

**The use of a neuropedagogical approach in the intentions of a movement intervention
program for pupils with special educational needs**

Nikoletta SZÁSZOVÁ

Predmet príspevku: Podpora jednotlivcov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami z hľadiska intervenčných prístupov je veľmi špecifická. Existuje mnoho intervenčných metód, ktoré môžu efektívne pôsobiť na kognitívne funkcie jednotlivca. V špeciálnopedagogickej praxi je umením a zodpovednosťou špeciálnych pedagógov nájsť pre každého jednotlivca správnu formu intervencie. V súčasnosti sa rôzne odbory, nielen medicínske, ale i psychologické aj pedagogické, čoraz častejšie zaoberajú funkciami ľudského mozgu. Neuropedagogika je nový odbor, ktorý pojednáva o veľkej časti nevyužitého potenciálu ľudského mozgu. V súčasnej dobe sa mnohí domáci i zahraniční odborníci (napr. Prochádzka, Orel, 2017; Rozvadský Gugová, 2014; Kulcsár, 2014; Vančová a Smolianinov, 2014; Doidge 2011; Brodal, 2008) zhodujú v tvrdení, že podnecovanie ľudského mozgu s adekvátnymi metódami resp. intervenciou, ktoré podporujú proces neuroplasticity mozgu (napr. pohybom) prinášajú pozitívne pokroky v kognitívnom i motorickom vývine jednotlivca. Vedecky podložená dôležitosť neuroplasticity mozgu je základným východiskom pre proces učenia sa. Jedna z takýchto metód je Kulcsárova metóda Komplexnej pohybovej terapie (z maď. *Komplex mozgásterápia*, ďalej len KMT), ktorá je v rámci slovenských podmienok zatiaľ menej známa. Samotná štruktúra terapie je založená na správnom stanovení aktuálneho stavu jednotlivca. Predovšetkým sú v rámci diagnostiky hodnotené oblasti, ako motorika, lateralita, rovnováha, základné vedomosti, myslenie, pamäť a pozornosť. Oblasť, ktoré sú oslabené, slúžia odborníkovi ako ukazovatele pri nastavení pohybového programu KMT a v rámci individualizovaného programu sú rozvíjané. Pridelené cvičenia vykonáva dieťa doma pod dohľadom a koordináciou rodiča, optimálne najmenej päťkrát týždenne, počas desať až dvanásť mesiacov.

Na základe analýzy odbornej literatúry konštatujeme, že motorické programy pôsobia vývinovo pozitívne a to stimulačne na jednotlivca, čo si vyžaduje, aby sa na Slovensku venovalo viac pozornosti neuromotorickej zrelosti ako základu pre proces učenia sa. Vzhľadom na spomínané faktory je potrebné dbať na vhodnú formu intervencie. Na základe uvedených skutočností sa nazdávame, že aplikácia nového intervenčného prístupu by mohla byť pozitívnym prínosom pre pedagogickú a odbornú verejnosť. nakoľko ho môže aplikovať vo svojej praxi pedagóg, špeciálny pedagóg, psychológ a aj logopéd.

Účel príspevku: Cieľom v empirickej časti práce je overiť efektívnosť metódy Komplexnej pohybovej terapie u žiakov s poruchami učenia na prvom stupni základných škôl. Naším cieľom v rámci výskumu je popísať, aké pozitívne/negatívne následky sa prejavili u vybraných participantov po absolvovaní intervenčného programu KMT. Cieľom našej dizertačnej práce je

po aplikačnej stránke preložiť základnú literatúru a modifikovať materiály potrebné k aplikácii metódy KMT v praxi v slovenskom jazyku. Ďalším cieľom po aplikačnej stránke je overiť preloženú verziu v slovenskom jazyku.

Použité metódy: V rámci nášho výskumu, a vzhľadom na komplexnosť riešenia danej problematiky, sme sa rozhodli zrealizovať miešaný dizajn výskumu. V longitudinálnom výskume našej dizertačnej práce uplatňujeme niekoľko výskumných metód súčasne. Štruktúrované pozorovania budú prebiehať mesačne na spoločných stretnutiach, keď odborník ohodnotí úroveň zvládnutia pohybových cvičení. Ďalšou výskumnou metódou je anamnestický dotazník, ktorý bol vytvorený podľa autorky KMT. Predpokladáme, že z uvedeného dotazníka získame dostatok relevantných informácií pre štatistické spracovanie údajov.

Zhrnutie výsledkov: Náš výskum v súčasnosti ešte stále prebieha aj preto by nebolo adekvátne sformulovať závery výskumu. Aktuálne pracujeme na preklade diagnostických materiálov i základnej literatúry intervenčného programu KMT.

Stručný záver: Nami spracovaná dizertačná práca môže priniesť slovenskej pedagogickej i odbornej verejnosti prístup k ďalšej forme pomoci jednotlivcom so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. Predpokladáme, že sa nám podarí adaptovať a modifikovať kompletnú testovaciu batériu na slovenskú verziu, aby mohla byť plnohodnotne použiteľná aj u slovensky hovoriacich žiakov.

Kľúčové slová: neuropedagogika; pohybová terapia; špeciálnopedagogické intervencie.

Key words: neuropedagogy; movement therapy; specialpedagogy intervention.

Literatúra

- BRODAL, P., 2008. *Centrálny nervový systém štruktúra a funkcia*. Martin: Vydavateľstvo Osveta, spol. s r.o.
- DOIDGE, N., 2011. *Váš mozek se dokáže změnit*. Brno: Computer Press, a.s.
- KULCSÁR, M., 2014. *A tanulás öröm is lehet, Delacato módszere alapján*. Bicske: Magánkiadás.
- OREL, M., PROCHÁZKA, R. a kol., 2017. *Vyšetření a výzkum mozku: pro psychology, pedagogy a další nelekářské obory*. Praha: Grada.
- ROZVADSKÝ GUGOVÁ, G. a kol., 2014. *Neurodidaktika a edukácia*. Dubnica nad Váhom: Dubnický technologický inštitút.
- VANČOVÁ, A. a A. SMOLIANINOV, 2014. *Program RUKA-MOZOG, Neuro-psycho-edukačné intervencie, rehabilitácia a rozvíjania detí s organickým poškodením mozgu*. Bratislava: IRIS.

Kontakt

Mgr. Nikoletta Szászová
Univerzita Komenského v Bratislave
Pedagogická fakulta
Račianska 59, 813 34 Bratislava
Slovenská republika
szaszova@fedu.uniba.sk

ROZVOJ MOTORIKY U DETÍ S ADHD PROSTREDNÍCTVOM METÓDY DOBRÉHO ŠTARTU

Development of motor skills in children with ADHD by the Good start method

Anna SLEZIAKOVÁ

Predmet príspevku: Predmetom predkladaného príspevku je téma rozvoja motoriky u detí, ktorým bola diagnostikovaná porucha F.90.0 – ADHD (z anglického slova Attention Deficit Hyperactivity Disorder - v preklade Porucha pozornosti a hyperaktivita). Autorka teoreticky objasňuje klinický obraz ťažkostí jednotlivcov, ktorý je spätý s nepozornosťou, impulzivitou a v neposlednom rade aj s hyperaktivitou.

U jednotlivcov s diagnostikovanou poruchou ADHD sa objavujú im typické ťažkosti nepozornosti, hyperaktivity a impulzivity (Americká psychiatrická asociácia, 2000 in Kovalčíková, I. A kol. 2018).

Daná porucha sa u nich prejavuje v rámci správania, emócií, socializácie, kognície, ale i v oblasti percepčno-motorických funkcií. Toto všetko sa určitým spôsobom implementuje do celkovej úrovne kvality vzdelávaného dieťaťa (Kovalčíková, I. A kol. 2018).

Motorika – jej celková akosť pohybov a jej vývoj sú strategicky významné v rámci postupnosti a vzájomnej interakcie jej oblastí (jemná a hrubá motorika, motoriky rečového aparátu i očí). Motorické oslabenie sa vie pretransformovať do problémov ako neadekvátne zapájanie sa do činností procesu edukácie v rámci kolektívu (so spolužiakmi), v dôsledku fyzickej neobratnosti má jednotlivec zúženú škálu selekcie možných pohybových aktivít, neobratnosť pohybov jemnej motoriky môže u jednotlivcov vyvolávať pocit rozladenia, nespokojnosti, nepozornosti, častého prerušovania a pod., oslabenie hovorovej obratnosti (oromotoriky) pôsobí ako efekt nekvalitnej komunikácie, uvádzané ťažkosti pretransformované do kresby a následne do písomného prejavu/rukopisu (Bednářová, J., Šmardová, V., 2015).

D. Jucovičová a H. Žáčková (2017) popisujú charakteristické motorické prejavy syndrómu ADHD. Deti s danou poruchou sú pomerne neohybné, neobratné, ich pohyby sú diskoordinované, nepresné, pomerne nesúladné, ťažkopádne a krčovité. Automatizácia ich pohybov vyžaduje dlhodobější proces.

Primárne sa venuje Metóde dobrého štartu, ktorá rozvíja u detí čiastkové funkcie, súčasne oblasť motoriky a sekundárne, zložku pozornosti. O. Zelinková (2008; 2012) uvádza, že počas jednotlivých lekcí Metódy dobrého štartu, dochádza k skvalitneniu samotnej pozornosti žiaka.

Vďaka kladne zorganizovanej hre MDŠ rozvíja u detí motorický vývin a to prostredníctvom zapojenia viacerých zmyslov (Sleziaková, A., 2022).

Nakoľko MDŠ využíva v rámci rozvoja motoriky prvky pohybu poukazujeme i na tvrdenia J. Kovalčíkovej (2018), ktorá uvádza, že prostredníctvom intenzívnych športových cvičení dochádza u jednotlivcov s ADHD ku korekcií deficitných oblastí.

J. Hatalová (2013) hovorí, že v rámci zapájania sa jednotlivcov do cvičení danej metódy, dochádza u nich k rozvoju jemnej motoriky, orientácie, taktilno-kinestetického vnímania, k samostatnosti a sústredenosti. Pozkazuje, že MDŠ vo všeobecnosti vnemovo rozvíja všetkých žiakov.

Cieľom predloženého príspevku je explikovať oblasť rozvoja motoriky u jednotlivcov s ADHD, poukázať na možnosti motorickej korekcie/intervencie prostredníctvom Metódy dobrého štartu a prispieť tak názorom pre overenie a následné skvalitnenie efektívnosti danej metódy v rámci skúmanej oblasti pozornosti, prípadne ďalších výskumných prác.

Účel príspevku: Cieľom skúmania identifikovať možnosti rozvoja motoriky u detí s ADHD; overiť efektívnosť Metódy dobrého štartu vzhľadom na rozvoj motorických zručností u detí s ADHD.

Použité metódy:

Obsahová analýza literárnych zdrojov: Autori P. Gavora (2015) a R. Tomšík (2019) obsahovú analýzu literárnych zdrojov popisujú ako zozbieranie, zbilancovanie a zhodnotenie následným interpretovaním nadobudnutého resumé (získaného odborného textu).

Metóda dobrého štartu: Je primárne zameraná na rozvoj grafomotoriky jednotlivca pomocou hry, hudby (harmónie) a grafických symbolov. To autorka považuje za možnosť rozvojového urýchlenia funkcií (auditívno-jazykových, motorických, a zrakovo-priestorových), ktoré sú veľmi dôležitým a základným elementom pre učenie sa základným zložkám gramotnosti. (Stanová, S., 2020 in Sleziaková, A., 2022).

Zhrnutie výsledkov: V rámci príspevku sme priniesli výsledky analýzy vedeckých publikácií a ich vzájomnej komparácie, poukázali sme na rozvoj a možnosti intervencie u detí s ADHD a bližšie sme overili efektívnosť Metódy dobrého štartu zameranú na rozvoj deficitov čiastkových funkcií. Primárnym záujmom daného výskumu, kvázi experimentu, bolo posúdiť rozvoj grafomotorických zručností u troch jednotlivcov so ŠVVP. V rámci práce sa zameriavame na sekundárny prínos danej metódy - MDŠ v rámci oblasti motoriky, ktorá býva u jednotlivcov s ADHD často oslabená. Výskumníci sa parciálne zamerali v rámci predtestu i posttestu prostredníctvom batérie - *Diagnostika špecifických porúch učenia* J. Nováka - T-239.(2002) aj na oblasť jemnej motoriky. V rámci realizácie samotnej Metódy dobrého štartu realizovali presne 13 lekcií. Z výsledku testovania vidieť, že v danej oblasti motoriky mali pre participantov značný pozitívny prínos.—Z výsledkov výskumu konštatujeme, že pre žiakov s poruchou pozornosti a hyperaktivity ktorí majú oslabenú oblasť motoriky vie byť daná metóda prínosná a efektívna (Sleziaková, A., 2021).

Stručný záver: Cieľom bolo dokázať a poukázať na prítomné oslabenie v oblasti motorických zručností u jednotlivcov s ADHD, analyzovať možné metódy korekcie/intervencie a poukázať na Metódu dobrého štartu ako na metódu, ktorá vo veľkej miere prispieva ku čiastkovému rozvoju pozornosti a oblasti motoriky. Odporúčame danú metodiku prepracovať a priblížiť hudobnému vkusu generácií dnešných detí, čo by ich viedlo k zvýšenej motivácii a kvalitnejšej realizácii danej metódy.

Kľúčové slová: ADHD; motorické zručnosti; Metóda dobrého štartu.

Key words: ADHD; motoric skills; fine motor skills; the Good Start Method.

Literatúra

- BEDNÁŘOVÁ, J., 2012. *Jak se pastelky učily kreslit. Grafomotorická cvičení a rozvoj kresby pro děti od 2,5 do 4 let.* Vyd. 1. Albatros media. ISBN 978-80-266-0082- 4.
- DVOŘÁKOVÁ, H., KUKAČKOVÁ, M., LIETAVCOVÁ, M., NÁDVORNÍKOVÁ, H. a E. SVOBODOVÁ, 2015. *Rozvíjíme dovednosti hrubé a jemné motoriky dětí.* Vyd. 2. Praha: Raabe. ISBN 978-80-749-6187-8.
- GAVORA, P. a kol. 2010. *Elektronická učebnica pedagogického výskumu.* [online]. Bratislava: Univerzita Komenského. Dostupné na: <http://www.e-metodologia.fedu.uniba.sk>
- HATALOVÁ, J., 2013. *Metóda Dobrého startu v primárnom vzdelávaní. Osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe.* [online]. Metodicko-pedagogické centrum, Ševčenkova 11, 850 01 Bratislava. Dostupné na: https://mpc-edu.sk/sites/default/files/projekty/vystup/5_ops_hatalova_jana__metoda_dobreho_startu_v_primarnom_vzdelavani.pdf .
- KOVALČÍKOVÁ, I. a kol., 2018. *Kognitívne a psychomotorické súvislosti poruchy pozornosti a hyperaktivity.* [online]. Vydavateľstvo Prešovskej univerzity v Prešove, 2018. ISBN 978-80555-2114-5. Dostupné na: <https://www.unipo.sk/public/media/40475/Kognitivne-a-psychomotoricke-suvlosti-poruchy-pozornosti-a-hyperaktivity.pdf> .
- NOVÁK, J., 2002. T-239 - *Diagnostika špecifických porúch učenia.* Psychodiagnostika.
- SLEZIAKOVÁ, A., 2022. *Rozvoj grafomotoriky a náprava grafomotorických ťažkostí u žiakov mladšieho školského veku.* [online]. Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre PF UKF, 2022. KPG Dostupné na: <https://opac.crzp.sk/?fn=docviewChild001281FB> .
- TOMŠÍK, R., 2019. *Úvod do metodológie výskumu pre pomáhajúce profesie.* Vyd. 1. PF UKF v Nitre. ISBN 9878-80-558-1385-1.
- ZELINKOVÁ, O., 2008. *Dyslexie v předškolním věku?* Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 978-807367-321-5.
- ZELINKOVÁ, O., 2012. *Dyslexie v předškolním věku?* Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 978-807367-321-5.

Kontakt

Mgr. Anna Sleziaková
Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre
Pedagogická fakulta
Dražovská 4, 949 01 Nitra
Slovenská republika
anna.sleziakova@ukf.sk